

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТІНІҢ ЖАНЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК
БАСҚАРУ АКАДЕМИЯСЫ**

Басқару институты
қолжазба құқығында

Ғабдолхаев Мирас Ғабдолхайұлы

МЕМЛЕКЕТТІК ЖАСТАР САЯСАТЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ ЖОБАЛЫҚ ТӘСІЛ

«7M041 – Бизнес және басқару» дайындық бағыты бойынша
«7M04122 - Өңірлік даму» білім беру бағдарламасы

«7M04122 – Өңірлік даму» білім беру бағдарламасы бойынша Бизнес және басқару магистрі
дәрежесін алу үшін магистрлік жоба

Ғылыми жетекші _____ доктор PhD Тайжанова Ж.А.

Жоба қорғауға жіберілді: «_____» _____ 2023 ж.

Басқару институтының директоры _____ Саяси ғылымдарының
докторы Гаипов З.С.

Астана, 2023

МАЗМҰНЫ

НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР.....	3
БЕЛГІЛЕУЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР.....	4
КІРІСПЕ.....	5
НЕГІЗГІ БӨЛІМ.....	16
ҚОРЫТЫНДЫ.....	44
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ.....	46
ҚОСЫМШАЛАР.....	47

Нормативтік сілтемелер

«Қазақстан Республикасында мемлекеттік басқаруды дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы» (ҚР Президентінің 26.02.2021 ж. № 522 Жарлығы).

Қазақстан Республикасының ұлттық стандарты. «Жобаларды басқару жөніндегі Нұсқаулық. ҚР СТ ISO 21500-2014».

Қазақстан Республикасының ұлттық стандарты. «Бағдарламаны басқару бойынша нұсқаулық. ҚР СТ ISO 21503-2018».

Қазақстан Республикасының ұлттық стандарты. «Портфельді басқару жөніндегі Нұсқаулық». ҚР СТ ISO 21504-2016».

Қазақстан Республикасының ұлттық стандарты. «Жобаларды, бағдарламаларды және портфолионы басқару бойынша нұсқаулық. ҚР СТ ISO 21505-2018»;

Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жоспарлау жүйесі туралы» Жарлығы. 2009 жылғы 18 маусым №827.

Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» Заңы. 2015 жылғы 9 ақпан № 285-V ҚРЗ.

Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің «Жастар ресурстық орталықтары туралы үлгілік ережені бекіту туралы» бұйрығы. 2019 жылғы 19 қараша № 444.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің «Жобалық басқаруды жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Қаулысы. 2021 жылғы 31 мамыр № 358.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің «Қазақстан 2020: болашаққа жол» Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жастар саясатының 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіту туралы» қаулысы. 2013 жылғы 27 ақпандағы № 191.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің «Қазақстан Республикасы мемлекеттік жастар саясатын 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» Қаулысы. 2023 жылғы 28 марта № 247.

Белгілеулер мен қысқартулар

ҚР	–	Қазақстан Республикасы
МБА	–	Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы мемлекеттік басқару академиясы
АҚДМ	–	Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі
ЖОІК	–	Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі Жастар және отбасы істері комитеті
ҮЕҰ	–	Үкіметтік емес ұйым
ЖРО	–	Жастар ресурстық орталығы
МЖС	–	Мемлекеттік жастар саясаты
ЖС	–	Жастар саясаты
МО	–	Мемлекеттік орган
ЖБ	–	Жобалық басқару
ЖТ	–	Жобалық тәсіл
ЖАО	–	Жергілікті атқарушы орган
ОМО	–	Орталық мемлекеттік орган
РБ	–	Республикалық бюджет
ЖБ	–	Жергілікті бюджет
ISO	–	International organization for standardization
KPI	–	Key Performance Indicators - мақсатқа жету дәрежесінің өлшемі
PRINCE2	–	Жобаларды басқарудың халықаралық стандарты
PMBOK	–	Жобаларды басқарудың халықаралық стандарты

Кіріспе

Жобаның қысқаша сипаттамасы. Бұл жұмыс мемлекеттік жастар саясатын жетілдіру құралы ретінде жобалық тәсіл мәселелерін зерттеуге арналады.

Сонымен қатар, магистрлік жоба аясында жобалық тәсіл туралы жалпы ақпарат, оның негізгі түсінігі мен артықшылықтары ұсынылады.

Жобалық тәсіл дегеніміз не? Біз бәрімізге үйренген «классикалық» мемлекеттік басқару негізінен «бағдарлама» ұғымымен, ал «жобалық тәсіл» - «жоба» ұғымымен байланысты. Алайда, бұл екеуі бір-бірін жоққа шығармайды, керісінше бірін-бірі толықтырып отырады. Бұл мемлекеттік басқару жүйесін жетілдіруге және сәйкесінше жоспарлауға негіз болады.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Қазіргі әлемде жастар қоғам мен мемлекеттің дамуында маңызды рөл атқарады. Жастар саясаты жастардың қажеттіліктері мен мүдделерін қанағаттандыруға, оның әлеуметтік интеграциясына және қоғамдық өмірге белсенді қатысуға бағытталған мемлекеттік қызметтің маңызды салаларының бірі болып табылады.

Қазақстан Республикасының демографиялық жүйесінде жастар халықтың едәуір бөлігін құрайды. Еліміздің әрбір үшінші тұрғыны 14 пен 35 жас аралығындағы жастар. 2022 жылы заңнамалық негізде жастардың жоғарғы жас цензасының 35 жасқа дейін көтерілуі жастар санының екі есе өсіп, орташа есеппен алғанда 3 млн. адамнан 5,7 млн. адамға дейін өсуіне ықпал етті.

Сондықтан еліміз 2015 жылғы 9 ақпандағы «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес, мемлекеттік жастар саясатын жаңа сын-тегеуріндер жағдайында жастардың қоғамға әлеуметтік және экономикалық интеграциясы бойынша негізгі міндеттер мен басымдықтарды, сондай-ақ жастардың өзін-өзі жүзеге асыруы үшін қолайлы жағдайлар жасауға бағытталған іс-шаралар кешені ретінде айқындайды [1].

Алайда, Мемлекеттік жастар саясатын басқару өз қызметінің масштабтарына сәйкес, әртүрлі өзгерістерге тап келетін салалардың бірі болып табылады. Бұл орайда жобалық басқару (түпкі мәні өзгерістермен тікелей байланысты) «өзгерістерді тиімді басқарудың әмбебап технологиясы» ретінде пайдаланылуы мүмкін.

Бұл жобада Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жастар саясатын іске асырудағы жобалық тәсіл мүмкіндіктерін кеңінен талдап, аталған саладағы түйткілдерді шешу барысында жобалық тәсілді қолданудың өзектілігін көрсетуге тырыстық.

Жобалық тәсіл мемлекеттік басқару, бизнес, ғылым және білім беруді қоса алғанда, көптеген қызмет салаларында қолданылады, себебі жобалық тәсіл ресурстарды тиімді пайдалануға және нақты нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Қазіргі жаңа жаһандық үрдістер мен күн өткен сайын өсіп отыратынын жастардың қажеттіліктерін ескерсек, мемлекеттік жастар саясатын жүргізу

және жоспарлау заманауи әдістерді уақыт талабына сай қамтып отырғаны абзал.

Зерттеу мәселесі. Мемлекеттік жастар саясатының белгілі бір жетілуіне және тиімділігіне қол жеткізгеніне қарамастан, бұл саланың одан әрі дамыту үшін бірқатар мәселелер әлі де бар. Қазірдің өзінде мемлекеттік жастар саясатын іске асыруда келесідей негізгі проблемалар байқалады:

- ұлттық жобалардың өзара байланысының жеткіліксіздігі, іс-шаралардың бірізділігінің болмауы, бір мезгілде көптеген бастамаларға ұмтылу;
- жастардың енгізіліп жатқан бастамалар туралы хабардар болуының әлсіз деңгейі;
- Жастар ресурстық орталықтарының жастарға қызмет көрсету бойынша толыққанды орталыққа айналмауы.

Бұл проблемалар тиісті салада мемлекеттік басқарудың нақты және адекватты құралдарын құру қажеттілігін көрсетеді.

Мемлекеттік жоспарлау процесінде жобалық менеджмент стандарттары кеңінен қолдануға көп көңіл бөлініп отыр.

Мемлекеттік басқару жүйесінде жобалық тәсілді енгізу тиімділікті арттыру құралы саналатыны туралы бірқатар шетелдік және отандық ғалымдардың ғылыми еңбектерінен де көруге болады.

Жобалық басқарудың теориялық және практикалық мәселелерімен айналысатын отандық ғалымдардың жұмыстарының ішінде К.С. Мұхтаров, А.Н. Төлембаева, Б.С.Есенгелдин, А.С.Есенгелдин, Д.М.Катышев, В.И.Затолокина, Е.Т.Тулесбаев, А.Р.Ойнаров, Ж.А.Тайжанова, Л.И.Кармазин, Т.Болатжанұлы, Д.М.Катышев, А.У.Купжанов және т.б. еңбектерін атап өтуге болады.

Мемлекеттік басқаруды жобалық басқару контекстінде қарайтын көптеген ғылыми жұмыстарға қарамастан, мемлекеттік жастар саясаты саласын басқарудағы жобалық тәсіл туралы шетелдік зерттеулер аз, ал отандық зерттеулер жоқ деуге болады.

Магистрлік жобаның мақсаты. Жастар ресурстық орталықтарының мысалында жобалық тәсілге негізделген мемлекеттік жастар саясатын жетілдіру бойынша практикалық ұсынымдар әзірлеу.

Мақсатқа жету үшін келесі міндеттерді қойылады.

- мемлекеттік басқарудағы жобалық тәсіл туралы көзқарастарды теориялық тұрғыдан зерделеу;
- мемлекеттік жастар саясатының тиімділігіне әсер ететін ағымдағы проблемаларды анықтау;
- мемлекеттік жастар саясатын басқарудағы шетелдік және отандық тәжірибені салыстыру;
- Жастар ресурстық орталықтары қызметін жобалық тәсілді қолдану арқылы жетілдіру бойынша ұсынымдарды енгізу.

Зерттеу нысаны мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыру тетіктері.

Зерттеу пәні мемлекеттік жастар саясатын жобалық басқару тұрғысындағы қоғамдық қатынастар болып табылады.

Гипотеза - жастардың мүдделері мен қазіргі заманғы қажеттіліктерін ескере отырып, жобалық тәсілді қолдану арқылы мемлекеттік жастар саясатын жетілдіруге болады.

Зерттеу нәтижелерінің практикалық маңыздылығы. жоба мемлекеттік жастар саясатын басқаруда қалыптасқан бағдарламалық-мақсатты тәсілден, белгілі мерзімдермен шектелген және мүдделі тараптардың толыққанды қатысуын қамтамасыз ететін, сондай-ақ нақты көрсеткіштерге негізделетін жобалық тәсілдің артықшылықтары бойынша ұсынымдарды қамтиды. Бұл ұсынымдар келешекте мемлекеттік жастар саясаты саласындағы стратегиялық мақсаттары қайта қарау кезінде уәкілетті және салалық мемлекеттік органдардың, жастар ұйымдарының қызметінде қолданылуы мүмкін.

Зерттеу барысында 2022 жылғы Астана қаласында өткен «Science and education in the modern world: challenges of the 21st century» халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының жинағында, 2022 жылғы 27-28 сәуірде ҚР МБА ұйымдастырылған «Open Government and the New Culture of Administration: Hear, Understand, Act» халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының жинағында магистрлік жоба тақырыбына қатысты **ғылыми баяндамалар** жарияланды.

Негізгі бөлім

Жобалық тәсілдің мемлекеттік басқару процесіндегі мәні мен маңызы.

Әдебиетке шолу барысында жобалық тәсіл және жобаларды басқару бойынша әртүрлі кітаптар қарастырылды. Әсіресе аталған тақырыптағы шетелдік әдебиеттерге көбірек назар аударылды. Бұл ретте, жобалық басқару бойынша әлемдік үздік әдебиеттерге қол жеткізуге Nazarbayev University кітапханасы мүмкіндік бергенін атап өтеміз. Жалпы, шолудан өткен кітаптар жобаларды құрудан бастап оларды басқаруға дейінгі жобалық тәсілдің әртүрлі аспектілерін қамтиды. Кітаптар сонымен қатар мұғалімдерге, жоба менеджерлеріне және кәсіпкерлерге жобалық тәсілдің қалай жұмыс істейтінін жақсы түсінуге көмектесетін әртүрлі әдістемелер мен құралдарды ұсынады.

1) «Жобаларды басқару: әдістер мен практика» (Project Management: Methods and Practice) - Джон Мантеллдың бұл кітабы жобалық менеджмент саласындағы классика саналады. Ол жобаны құрудан бастап оны аяқтауға дейінгі жобаларды басқарудың барлық аспектілерін қамтиды. Кітапта оқырманға жобалық тәсілдің қалай жұмыс істейтінін жақсы түсінуге көмектесетін көптеген мысалдар мен практикалық кеңестер бар [2].

2) Автор Скот Беркун «The Art of Project Management» кітабында жобаны басқарудың барлық аспектілерін, соның ішінде жобаларды жоспарлауды, бақылауды және бағалауды қамтитын жобаларды басқарудың практикалық нұсқаулығын көрсетеді. Автор оқырмандарға күрделі ұғымдарды жақсы түсінуге көмектесу үшін қарапайым тілді түсіндіруге тырысады [3].

3) «Жобаны басқару: қадам бойынша» (Project Management Step by Step). Бұл кітаптың авторы Ричард Ньютон оқырманға жобаны құруға және жүзеге асыруға көмектесетін қадамдық нұсқаулар береді [4].

4) Agile Project Management - Джим Хит. Бұл кітап жобаларды басқарудың Agile тәсілін сипаттайды. Agile тәсіл жобаны басқарудың дәстүрлі тәсіліне қарағанда икемді және бейімделгіш [5].

5) «Жобаларды басқару: практикалық тәсіл» (Project Management: A Practical Approach) - Майкл Хатчинсон. Кітапта PRINCE2 және PMBOK сияқты жобаларды басқарудың әртүрлі әдістемелері туралы ақпарат бар [6].

6) «Critical Chain» кітабының авторы Элияху М. Голдрат шектеулер теориясына негізделген жобаларды басқарудың жаңа тәсілін ұсынады. Автор жобаларды тиімдірек басқару және алға қойған мақсаттарға тезірек жету үшін «сыни тізбек» тұжырымдамасын пайдалану керектігіне назар аударады. Кітапта оқырмандарға бұл тәсілді жақсырақ түсінуге көмектесетін көптеген нақты өмірлік мысалдар бар [7].

7) «The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses» атты Эрик Райстың кітабында стартаптар мен инновациялық компаниялардағы жобаларды басқарумен айналысатындар үшін өте пайдалы. Кітапта жаңа өнімді нарыққа тез шығаруға және сыртқы ортаның өзгеруіне тез бейімделуге мүмкіндік беретін «оңай

бастау» әдістемесі сипатталған. Бұл әдістеме тез өзгертін жағдайларда жұмыс істейтін менеджерлер үшін пайдалы болуы мүмкін [8].

Мемлекеттің басқару функцияларын неғұрлым оңтайландыру және әлеуметтік-экономикалық салаларды тиімді дамыту процесінде жобалық тәсілді қолданудың өзектілігі артып келеді. Жобалық тәсілдің негізгі ұғымы жобалық басқарудан шығады. Жобалық басқару жүйесі - белгілі бір жоба үшін қажетті шараларды нақты анықтау арқылы түбегейлі нәтижеге қолжеткізуге мүмкіндік беретін процестер жиынтығы. Жобалық басқару жаңа өнімді әзірлеу, қандай да бір іс-шараларды өткізу, даму бағдарламаларын іске асыруды қамтамасыз ету мақсатында экономикалық қызметтің барлық бағыттарында қолданылуы мүмкін.

Жобалық тәсілді мемлекеттік басқару, соның ішінде мемлекеттік жастар саясаты сияқты нақты саланы дамыту барысында қолдану, осы саладағы ағымдағы ахуалды реттеу бойынша ойлау траекториясын өзгертуге мүмкіндік береді. Бұл мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыру жолдарын жаңартып, тек қолда бар негіздерді ғана емес, институционалды түрде жаңа тәсілді қолдануға бейімдейді.

Қазақстан Республикасының қалыптасуы мен дамуының қазіргі жағдайында мемлекеттік басқару жүйесінің тәсілдерін жақсарту маңызды міндет болып табылады. Бұл жүйені мемлекеттік басқару тетіктерін зерттеудің теориялық тәсілдерін түсінбей, ғылыми негіздемесіз практикада қолдану мүмкін емес. Ең алдымен «Мемлекеттік басқару тәсілдері» ұғымын ашпай, оның тиімділігін арттыру мәселесін шешу қиын болады, өйткені мемлекеттік басқару жүйесінің тиімділігі оның дұрыс үйлестірілген және мақсатты жұмыс істейтін тәсілдерінің жиынтығына байланысты.

Терминологиялық сөздіктерде «тәсіл» сөзінің әр түрлі түсіндірмесі берілген:

– біреуге әсер етудегі, бір нәрсені үйренудегі, істі жүргізудегі тәсілдер жиынтығы;

– біреуге бір нәрсемен қарым-қатынас жасау, бір нәрсені қарастыру немесе біреуге бір нәрсеге әсер ету тәсілдерінің жиынтығы;

– бір нәрсеге әсер етудегі, істерді енгізудегі, бір нәрсені зерттеудегі және басқалардағы әдістер жиынтығы;

– тапсырманы орындау немесе тапсырманы шешу үшін қолданылатын немесе қабылданатын әдіс немесе белгілі бір әрекеттер (процедуралар);

– кез-келген мәселені қарау тәсілі;

– біреуге әсер етудегі, бір нәрсені үйренудегі, бір нәрсеге сананы оятудағы әдістердің жиынтығы [9].

Жоғарыда келтірілген анықтамалардан көріп отырғанымыздай, барлық түсіндірулердегі тәсіл қандай да бір объектіні зерттеуде субъектінің әсер ету әдістері мен тәсілдерінің жиынтығы ретінде анықталады.

Біздің ойымызша, мемлекеттік басқару жүйесінде тәсіл басқару объектісіне қатысты мемлекеттік басқару әдіснамасы іске асырылуы тиіс құбылысты, белгілі бір процесті қарау бағытын білдіреді.

Осыған байланысты нақты мақсаттарға қол жеткізу үшін мемлекеттік саясатты іске асыру үшін қолданылатын мемлекеттік басқарудағы әртүрлі тәсілдерді қарастыру орынды деп санаймыз. Мемлекеттік басқару теориясында дәстүрлі түрде келесі тәсілдер бөлінеді:

- әртүрлі басқару мектептерін бөлуге негізделген тәсіл;
- процесс тәсілі;
- жүйелік тәсіл;
- ситуациялық тәсіл;
- институционалдық тәсіл;
- функционалдық-құрылымдық тәсіл;
- бағдарламалық-мақсатты тәсіл;
- жобалық тәсіл.

1 кесте – Басқарудағы әртүрлі мектептерді бөлектеу тұрғысынан тәсілдердің бөлінуі

Тәсілдер	Бұл ғылыми басқару	Әкімшілік басқару	Адами қатынастар және мінез-құлық туралы ғылым	Басқару ғылымдары немесе сандық әдістер
Авторлар	Ф.Тейлор, Ф. Гилберт, Г. Гратт	А. Файол, Л. Урвик, М. Вебер	Э. Мейо, М. Фоллетт, А. Маслоу, К. Арджирис, Р.Лайкерт, Дж.Мак-Грегор, Р.Блейк	Н.Винер, Р. Акофф, Л. Фон Бер-таланфи
Ескертпе - автормен [10] дереккөз бойынша құрастырылған				

Жалпы, мемлекеттік басқарудағы әртүрлі тәсілдерді қарастыра отырып, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін ажыратуға болады.

Мәселен, **әртүрлі басқару мектептерін бөлуге негізделген тәсілдің** негізгі артықшылықтары бұл - ғылыми критерийлер негізінде жұмысшылар мен менеджерлерді іріктеу; - ұйымды табысқа жетелейтін басқару принциптерінің жүйесін құру; басшылық лауазымдарға адамдарды іріктеу үшін негізгі талаптарды тұжырымдау болып табылады. Ал оның негізгі кемшіліктері: басқарудағы механикалық тәсіл; басқарудың әлеуметтік аспектілеріне назар аудармау; қатаң математикалық әдістердің, нақты есептеудің болмауы [11].

Процесс тәсілінің де артықшылығы процестер ішіндегі және оларға сәйкес бөлімшелердегі өзара байланыстардың нақты жүйесінде. Ал

кемшіліктері, ол жұмыс нәтижелерінің менеджерлердің біліктілігіне тәуелділігінің артуы.

Келесі **жүйелік тәсіл** өлшеу және бағалау арқылы жүйені үздіксіз жетілдірумен ерекшеленеді, бірақ мұндам емлекеттік басқарудың стратегиялық құжаттарына тәуелділік көп байқалады [10].

Ситуациялық тәсілде ұйымның жетістігіне тікелей әсер ететін факторларды бөліп көрсету мүмкіндігінің болмауы басты кемшіліктерінің бірі. Жалпы, аталған тәсіл ситуациялық ойлауды дамытуға және алынған теориялық білімді нақты нақты жағдайларға қолдануға бағытталған.

Институционалдық тәсіл «барынша қолайлы режимді» құруға бағытталған заңнамалық және нормативтік базаны дамытуға жұмыс жасайды. Бір кемшілігі, онда саяси институттардың бейресми құрылымын зерттеуге көп көңіл бөлінеді, сонымен қатар талдауды мінез-құлық тәсілімен толықтыруға тырысады.

- Қызметкерлер өздері таңдаған мамандыққа мамандануға және осылайша жоғары деңгейдегі кәсіби дағдыларды дамытуға мүмкіндік беретін тәсіл - **Функционалдық-құрылымдық тәсілге** жатады. Мұндағы жетіспеушіліктер қызметкерлердің жоғары мамандануына, оларға туындаған проблемаларды тұтастай көруге мүмкіндік бермейді және функционалдық бөлімшенің нәтижелілігінің критерийі іскерлік процестің нәтижелері емес, оның бастығының пікірі болып табылады.

Елімізде кең таралған тәсілдің бірі - **Бағдарламалық-мақсатты тәсіл**. Ол іске асыру мерзімдері бағдарламалардың қажетті материалдық және қаржылық ресурстармен қамтамасыз етілуіне тікелей байланысты болатын бағдарламалардың индикативтік сипатына ие. Алайда, бағдарламаның бас орындаушысы тарапынан бағдарламаны басқарудың тиімді жүйесінің және бағдарламаның мемлекеттік тапсырыс берушісі тарапынан бақылау жүйесінің болмауы кем тұсы саналады.

Сонымен қатар, соңғы заманауи тәсіл - **Жобалық тәсіл**. Жобалық тәсілдің басты артықшылықтары ақшалай және басқа ресурстарды үнемдеуді қамтамасыз етеді; арнайы стандарттарды қолданады; тәуекелдерді, болжамдарды және бюджеттерді басқаруға мүмкіндік береді. Мұнда міндетті түрде жоба менеджерінің жоғары біліктілік қажеттілігі және жобаның түпкі мақсатын нақты анықтау қажеттілігі туындайды [10].

Көптеген ғылыми еңбектерде мемлекеттік басқарудағы жобалық тәсіл мемлекеттің мақсатты қызметін жүзеге асырудағы ең прогрессивті әдіснамалық тәсіл ретінде қарастырылады.

Қазіргі жағдайда бағдарламалық-мақсатты тәсіл біршама ескірген, осыған байланысты мемлекеттік басқарудағы жобалық тәсіл өзектілігін арттыруда, бұл көптеген дамыған экономикаларда да айтарлықтай дамуға ие. Бұл тәсіл сыртқы ортаның белгілі бір тұрақсыздығы болған кезде стандартты емес жағдайларды жедел шешуге бағытталған. Жобалық тәсіл ресурстардың басым бағыттарға көбірек шоғырлануын қамтамасыз етуге, шешім қабылдау кезінде әкімшілік-бюрократиялық кедергілерді азайтуға мүмкіндік береді.

Алайда, қызметті жобалық тәсілге негізделген деп санау үшін басқару объектісін «жоба» деп атау және «жоба менеджері» құрылымдық бірлігін құру жеткіліксіз. Жобалық тәсіл арнайы жағдайлар жасауды және арнайы стандарттарды қолдануды қамтиды.

Жобалық тәсілдің негізі - бұл «жоба» ұғымы. Ол жобаларды басқару пәні туралы идеяларды қамтиды, жобаларды басқарудың категориялық аппаратында орталық орын алады. Тәуелсіз білім саласы ретінде жобаларды басқарудың ұзақ өмір сүруіне қарамастан, жоба тұжырымдамасын басқарушылық түсіндіру жобаларды басқару теориясы мен практикасының дамуында болып жатқан тенденциялардың әсерін сезінуді жалғастырады [11].

2 кесте – «Жоба» ұғымын түсіндірудің негізгі тәсілдері

Жоба белгілер жиынтығы ретінде	Жоба жүйені өзгерту ретінде	Жоба жоспарланған құжаттардың жиынтығы ретінде	Жоба іс шаралар жиынтығы ретінде
Көбінесе олардың жиынтығындағы жағдайлардың бірегейлігімен сипатталатын кәсіпорын	- Бастапқы деректері бар және оны шешу жолын анықтайтын нәтижелер мен мақсаттар қажет кейбір тапсырма -Белгіленген мақсаттары бар кейбір кәсіпорын, оған қол жеткізу жобаның аяқталуын анықтайды	Құжаттаманы әзірлеу үшін кейінгі деректерді беретін, объект туралы толық түсінік беретін принципті немесе түпкілікті шешімді қамтитын құжаттар жиынтығы	Тиісті түрде ұйымдастырылған ғылыми-зерттеу, тәжірибелік-конструкторлық, өндірістік, ұйымдастырушылық, қаржылық, коммерциялық және басқа да іс-шаралар кешені болып табылады.
Авторлары			
DIN, Германия	И.И. Мазур, В.Д. Шапиро, Н.Г. Ольдерогге, Ю.И. Попов	А.В. Анцеев	Е.А. Яковлев
Ескертпе - автормен [11] дереккөз бойынша құрастырылған			

А.Н.Азрилян өңдеген үлкен экономикалық сөздікте «жоба» ұғымы бірнеше мағынада түсіндіріледі:

1) уақыт шектеулі және салыстырмалы түрде күрделі тапсырма («кілтке дейін» ғимаратты тұрғызу, жаңа өнімді немесе технологияны әзірлеу және т.б.);

2) құрылысты немесе бұйымды жасау үшін есептеулер, сызбалар және басқа құжаттар жиынтығы;

3) белгілі бір мақсаттарды әзірлеу және оларға қол жеткізу жөніндегі іс-қимылдардың, орындаушылардың және құралдардың жиынтығы.

Ескертпе - автормен [12] дереккөз бойынша құрастырған

Бір ғана «жоба» сөзіне бірқатар мағына берілуі негізнен жобалық тәсілді көптеген салаларда қолдануға болатындығын дәлелдей түседі. Ғалымдардың анықтамаларындағы «ортақ пікірі ретінде жобаның бірегей мүмкіндіктер мен шектеулер жиынтығы, нәтижеге бағытталған жүйені құруға» деген ұмтылыс деп пайымдауға болады.

Кез-келген жоба бірнеше процестерден тұрады: біріншісі жоба өнімімен байланысты өмірлік циклдарды қамтиды, ал екінші типтегі процестер өз кезегінде жобаларды басқаруға бағытталған және жұмысты ұйымдастырудан тұрады.

Ендігі кезекте «жобаларды басқару» ұғымының мазмұнын ашу маңызды. Бұл тұрғыда О. Дойникова «жобаларды басқару» ұғымын басқарудың негізгі функцияларымен өзара байланыста болатын белгілі бір мақсаттарға қол жеткізуге бағытталған шаралар кешені ретінде қарастырады [11].

Ал И. И. Мазура, В. Д. Шапиро, Н. Г. Олдерогенің анықтамаларынан аталған ұғымды басқарудың заманауи әдістерін қолдану арқылы жобаны жүзеге асыруды бүкіл цикл бойы материалдық емес және материалдық ресурстарды басқару процесі ретінде түсіндіретінін көруге болады [11].

РМВоК стандартының түсіндірмесі бойынша «жобаларды басқару» талаптарды қанағаттандыру үшін жоба жұмыстарына білім, дағдылар мен әдістерді қолдану болып табылады [13].

Н.Ю.Тумбинскаяның пікірінше «жобаларды басқару» жоспарланған нәтижелерге қол жеткізу үшін басқарудың жаңа әдістерін қолдану арқылы жобаның барлық өмірлік кезеңдеріне адами, материалдық емес және материалдық ресурстарды басқару, сондай-ақ үйлестіру өнері» [11].

Жоғарыдағы көзқарастар жобаны басқаруды процесс немесе шаралар кешені деп бөліп қарайтынына қарамастан, екі пікірдің арасында ұқсастықтар

өте көп. Себебі, жалпы жобаны басқару әрдайым дәстүрлі құралдарды қолдану арқылы қол жеткізілетін нақты мақсаттарды орындауға бағытталады.

Аталған тұжырымдарды ескере отырып, «жобалық басқаруды» басқару қызметінің түрі, жобаларды басқару жүйесіне негізделген өндірісті басқаратын ұйымдастырушылық әдіс ретінде қарастырған жөн. Себебі жобалық технологияларға негізделген басқару ұйымның, кәсіпорынның, саланың, өңірдің стратегиялық көзқарасымен тығыз байланысты, олардың өзара тәуелділігін, толықтырылуын, байланысын ескере отырып, таңдалған жобалар кешенін орындау арқылы жүзеге асырылады.

Жобалық тәсіл тұжырымдамасы осы тәсілді түсінуді қамтамасыз ететін және оның ерекшеліктерін анықтайтын келесідей принциптер жүйесін қарастырады.

1 сурет – «Жобалық тәсіл принциптерінің жүйесі»

Ескертпе - автормен [11] дереккөздер бойынша құрастырылған

Жобалық тәсілді сипаттайтын қағидаларды кез-келген кәсіпорынның немесе мекеменің құрылымына сәйкес келетін нақты ұйымдастырушылық құрылым деуге болады.

2 сурет – «Кәсіпорындағы (мекемедегі) жобалық тәсілдің тиімділік факторлары»

СТРАТЕГИЯЛЫҚ	• Стратегиялық және жедел басқарудың байланысын орната отырып, қойылған міндеттерді орындауға ағымдағы қызметті ұйымдастырады.
ЭКОНОМИКАЛЫҚ	• Кәсіпорынның маңызды міндеттеріне назар аудару арқылы ресурстарды тиімді бөлуді қамтамасыз етеді (қаражатты шашыратудың алдын алады, ішкі резервтер ашылады, шығындарды бақылау күшейтіледі).
ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ	• Корпоративтік мақсаттарға бағдарлануды қамтамасыз етеді, келісілмеген, өзара қарама-қайшы іс-әрекеттер мүмкіндігін азайтады.
ЫНТАЛАНДЫРУШЫ	• Кәсіпорынның маңызды міндеттеріне назар аудару арқылы ресурстарды тиімді бөлуді қамтамасыз етеді (қаражатты шашыратудың алдын алады, ішкі резервтер ашылады, шығындарды бақылау күшейтіледі).
ШОҒЫРЛАНДЫРУШЫ	• Мамандардың күш-жігерін біріктіру арқылы қабылданған шешімдердің дұрыстығын қамтамасыз етеді, субъективизм мен қызметтік теріс пайдалану ықтималдығын азайтады.
КОММУНИКАТИВТІ	• Жобадағы бірлескен жұмыс нәтижесінде құрылымдық бөлімшелерден тыс коммуникациялардың пайда болуына ықпал етеді, бұл тәжірибе алмасуға, микроклиматты жақсартуға, ұжымды біріктіруге алғышарттар жасайды.
ҚҰРЫЛЫМДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ	• Жобаның жаңа құрылымдары мен командаларын құру арқылы ұйымдастырушылық құрылыспен байланысты; жоба функционалды (көлденең) байланыстардың ресми көрінісі ретінде қызмет етеді.

Ескертпе - автормен [13] дереккөздер бойынша құрастырған

Жобалық тәсілді мемлекеттік басқару мен экономиканың кез-келген саласында қолдану мақсаттарға қысқа уақытта қол жеткізіп, өлшемдерін неғұрлым нақты анықтауға, ресурстарды оңтайландыруға, тәуекелдерді анықтау мен сәйкестендіруге, жобаны іске асыру процесін неғұрлым егжей-тегжейлі бақылауға ықпал етеді, бұл тұтастай алғанда бизнес-процестердің тиімділігін арттыруға, стратегиялық өзгерістер жағдайында бәсекелестік артықшылықтарды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Жобалық тәсілді арнайы стандарттарды қолдану негізінде түпкілікті мақсатты нақты анықтай отырып, жобаны іске асырудың белгілі бір мерзімдері шегінде ақшалай және басқа ресурстарды ұйымдастырудан, жоспарлаудан, үйлестіруден және бақылаудан тұратын механизм деп санауға болады.

Жобалық тәсіл үнемі болып жатқан өзгерістер жағдайында стратегиялық мәселелерді шешуге, сондай-ақ нарықтық экономикаға тән кейбір кемшіліктерді жоюға мүмкіндік беретін тиімді құрал болып табылады.

Зерттеу процесінде келесідей зерттеу әдістері қолданылды: әлеуметтік сауалнама, статистикалық мәліметтерді талдау, «кейс-стади» әдістерін қолдану арқылы мемлекеттік жастар саясаты мен жобалық тәсілдің теориялық негіздемесін және шетелдік тәжірибесін талдау, сондай-ақ SWOT – талдау.

Мемлекеттік жастар саясатын іске асыру кезіндегі жастардың негізгі мүдделі тарап ретінде қатысуын анықтау және жастарға мемлекеттік қызметтерді көрсететін мемлекеттік орган қызметкерлерінің пікірлерін білу мақсатында әлеуметтік сауалнама жүргізілді.

Салыстырмалы талдау және «кейс-стади» әдістерін қолдану арқылы мемлекеттік жастар саясаты мен жобалық тәсілдің теориялық негіздемесін және

шетелдік тәжірибесін зерделеп, ондағы жобалық басқарудың тиімді әдістемелерін тәжірибелік тұрғыда алмасу мүмкіндіктерін анықталды.

Сонымен қатар, қазіргі уақыттағы мемлекеттік жастар саясатындағы негізгі ахуалды талдау және Жастар ресурстық орталықтарының тиімділігін бағалау статистикалық талдау шеңберінде жасалды.

Жастар ресурстық орталықтарының жобалық тәсіл бойынша қызметін жетілдіру бойынша ұсынымдардың дұрыстығын анықтау үшін SWOT – талдау әдісі қолданылды.

Мемлекеттік жастар саясаты ұғымы, міндеттері мен басымдықтары.

Қазақстан Республикасының заңнамаларында «мемлекеттік жастар саясаты» жастарды қолдауға және дамытуға, олардың қоғамның әлеуметтік-экономикалық және саяси өміріне қатысуына, жастардың белсенділігін, шығармашылық бастамасын қалыптастыруға және олардың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз етуге бағытталған мемлекеттік іс-қимылдар жиынтығы ретінде қарастырылады.

Мемлекеттік жастар саясатының негізгі міндеттері: жастарды әлеуметтендіру; оны қоғамдық өмірге қосу; салауатты және табысты жастар ортасын қалыптастыру; жастардың білім деңгейі мен кәсіби даярлығын арттыру; олардың мүдделері мен құқықтарын қорғау.

Осы мақсаттарға жету үшін мемлекеттік жастар саясаты жастарға әсер етудің әртүрлі формалары мен әдістерін қолданады. Ол жастарға жеңілдікті жағдайлар жасауға, жастар қауымдастығын қолдауға, білім беру мен мәдени іс-шаралардың қолжетімділігін қамтамасыз етуге, жастарды қолдау мүмкіндіктері мен көздері туралы хабардар етуге, сондай-ақ нақты бағдарламалар мен жобаларды әзірлеуге бағытталуы мүмкін.

Қазақстанда мемлекеттік жастар саясаты 2015 жылғы 24 сәуірдегі «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» Заңның негізінде жүзеге асырылады. Заң мемлекеттік жастар саясатының негізгі принциптерін, сондай-ақ оның мақсаттары мен міндеттерін айқындайды.

Мемлекеттік жастар саясатының негізгі қағидааттары:

- жастардың мүдделері мен құқықтарын құқықтық қамтамасыз ету;
- жастардың өмірлік мүдделеріне қатысты шешімдер қабылдауға қатысуы;
- жастар үшін мүмкіндіктер теңдігі;
- жастар бастамалары мен жобаларын қолдау;
- жастардың пікірі мен қадір-қасиетін құрметтеу;
- жастардың шығармашылық әлеуеті мен кәсіби дағдыларын дамыту.

Мемлекеттік жастар саясатының мақсаттары:

- жастардың қажеттіліктері мен мүдделерін қанағаттандыру үшін жағдай жасау;
- жастардың шығармашылық әлеуеті мен кәсіби дағдыларын дамыту;
- жастарды қоғамның әлеуметтік, экономикалық және саяси өміріне интеграциялау;

- жастардың салауатты өмір салты мен мінез-құлық мәдениетін қалыптастыру;

- жастар бастамалары мен жобаларын қолдау.

Қазақстанның мемлекеттік жастар саясатының міндеттерін былайша топтастыруға болады:

1. Жоғары білімнің қолжетімділігін және жалпы білім берудің жоғары сапасын қамтамасыз ету. Ол үшін мемлекет қоғамдағы білім беру мәртебесін көтеру, ұлттық білім берудің бәсекеге қабілеттілігін қолдау және кәсіптік оқыту жүйесін дамыту үшін жағдайлар жасауға тиіс.

2. Жастарды дамыту үшін жеңілдікті жағдайлар жасау. Бұл міндет азаматтық қоғамды дамытуды, әлеуметтік маңызды бастамаларды қолдауды, отбасы, ата-ана мен бала институтын нығайтуды, өзара түсіністік пен диалог мәдениетін қалыптастыруды, сондай-ақ жастардың құқықтары мен бостандықтарын қорғауды қамтиды.

3. Жастар қауымдастықтары мен ұйымдарын қолдау. Бұл мемлекеттік жастар саясатының ең маңызды бағыты, оның шеңберінде жастардың қоғамдық қатысуын қолдау және нығайту, бос уақыт пен ойын-сауық үшін арнайы жағдайлар жасау, әлеуметтік-мәдени орталықтардың жұмысын ұйымдастыру және т. б. бойынша жұмыстар жүргізіледі.

Жалпы, Қазақстанның мемлекеттік жастар саясатының басымдықтары жас ұрпақтың өзін-өзі жүзеге асырудың тиімді жүйесін құру, жастардың белсенді азаматтығын және қоғам өміріне қатысуын қолдау, сондай-ақ елдегі әлеуметтік, мәдени, экономикалық және саяси тұрақтылықты қамтамасыз ету болып табылады.

Қазақстанда мемлекеттік жастар саясаты шеңберінде жастарды қолдау қолдау көптеген іс-шараларды өткізу арқылы көрініс табады. Мәселен, Жастар орталықтарын құру, форумдар мен конференциялар, жас ғалымдар мен инноваторлардың жобалын қолдау, жастар арасындағы туризм мен кәсіпкерлікті дамыту, сондай-ақ басқа да іс-шаралар бойынша жұмыстар жүргізілуде. Сонымен қатар, Қазақстанда жастар бастамалары мен жобаларын мемлекеттік қолдау жүйесі жұмыс істейді.

2023 жылғы 28 наурызда «Қазақстан Республикасы мемлекеттік жастар саясатының 2023 - 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы қабылданды (бұдан әрі - Тұжырымдама). Мемлекеттік жастар саясатын дамытудың жаңа тұжырымдамасы осы саладағы негізгі басымдықтарды айқындайды. Тұжырымдама елдегі жастардың тиімді және мақсатты дамуын қамтамасыз етудің маңызды құралы болып табылады. Тұжырымдамада жастардың алдында тұрған мәселелерді шешудің жаңа тәсілдері, сондай-ақ жастарды қоғамдық өмірдің әртүрлі салаларына қолдау мен қатысудың жаңа тетіктері бар [14].

Тұжырымдама алдына қойған негізгі міндеттердің бірі - жастардың шығармашылық әлеуеті мен кәсіби дағдыларын дамыту үшін жағдай жасау. Ол үшін жастар ғылымын, инновациялар мен кәсіпкерлікті дамыту бойынша

көптеген іс-шаралар, сондай-ақ жастар бастамалары мен жобаларын қолдау көзделген.

Тұжырымдаманың тағы бір маңызды міндеті - жастарды қоғамның әлеуметтік, экономикалық және саяси өміріне тарту. Ол үшін жастардың шешім қабылдауға және басқаруға қатысуын арттыру, жастар ұйымдарының жұмысы үшін жағдай жасау және олардың түрлі қоғамдық жобаларға белсенді қатысуы жөніндегі іс-шаралар көзделген.

Сонымен қатар, тұжырымдама жастардың салауатты өмір салты мен мінез-құлық мәдениетін қалыптастыруға, сондай-ақ жастардың құқықтарын қорғауға және қоғамдағы жағымсыз көріністермен күресуге көп көңіл бөледі.

Осылайша, Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жастар саясатын дамытудың жаңа тұжырымдамасы елдегі жастардың тиімді дамуын қамтамасыз етуде, олардың қазіргі әлемде табысты бейімделуіне және Қазақстанның болашағын қалыптастыруға қатысуына жағдай жасауда маңызды рөл атқарады.

Мемлекеттік жастар саясатының шетелдік тәжірибесі.

Қазіргі әлемде жастар қоғамның ең серпінді және маңызды әлеуметтік топтарының бірі болып табылады. Жастар саясатын мақсатты басқару қоғамның тұрақты дамуына қол жеткізудің негізгі факторы болып табылады. Шетелдік тәжірибе көрсеткендей, тиімді мемлекеттік жастар саясаты жобаларды басқару әдіснамасын пайдалана отырып жоспарлануы және іске асырылуы тиіс.

Қазіргі уақытта көптеген мемлекеттер тиімді жастар саясаты жүйесін құру бойынша белсенді жұмыс жүргізуде. Бұл саладағы ең жақсы шетелдік тәжірибелердің бірі - **Германия** [15].

Мемлекеттік жастар саясатының заңнамалық базасы дамыған елдердің бірі осы салада заң шығарудың ұзақ дәстүрі бар Германия болып саналады. Мұнда 1839 жылы зауыттарда жастарды жұмыспен қамту туралы бұйрық қабылданды, 1900 жылы - Пруссияның кәмелетке толмағандардың қамқорлығы туралы Заңы, ал 1922 жылы – жастарды қолдау туралы империялық Заңы қабылданған [15].

Негізінен Германияда жастар мәселелері ратификацияланған халықаралық актілер және елдің жалпы заңдары – кодекстер, әлеуметтік көмек, жұмысқа орналасуға жәрдемдесу туралы заңдары аясында шешіледі.

Бұл елдің мемлекеттік емес секторды тартудағы тәжірибесі де қызықты. Мұнда 90-ға жуық аймақаралық жастар ұйымдары мен одақтары бар, олардың құрамына жас немістердің шамамен 25% кіреді. Мемлекет жастар жұмысында одақтарға, қоғамдарға, діни бірлестіктерге, қорларға және басқа да тәуелсіз ұйымдарға жол ашады, соның арқасында қоғамдық дамудың барлық бағыттарында ұсынылатын қызметтердің кең спектрі құрылады, бұл жастар мен ата-аналар алдында кең мүмкіндіктер ашады.

Германияда жастар бағдарламалары мен іс-шараларын ұйымдастыру үшін жобаларды басқару әдістемесі қолданылады. Олар жастардың қажеттіліктерін

ескере отырып әзірленеді және олардың өзін-өзі жүзеге асыруын, қоғамға қатысуын және кәсіби дағдыларын дамытуды қолдауға бағытталған [15].

Жобаның нақты мақсаттары мен міндеттері жоспарлау кезеңінде анықталады. Ол үшін тәуекелдер мен мүмкіндіктерге талдау жасалады, ресурстар анықталады және іс-қимыл жоспары жасалады. Бұл тәсіл міндеттерді неғұрлым тиімді және мақсатты түрде шешуге және басымдықтарға қол жеткізуге, жастар ұйымдары мен қауымдастықтарын нығайтуға, сондай-ақ жастардың қоғам өміріне белсенді қатысуын қолдауға мүмкіндік береді.

Австралияда жобаларды басқару әдістемесі жастар арасында кәсіпкерлік дағдыларын дамытуға бағытталған бағдарламалар мен іс-шараларды ұйымдастыру үшін қолданылады. Бағдарламалар жас кәсіпкерлердің бизнес-сарапшылармен, тәлімгерлермен және инвесторлармен байланысын қамтамасыз ету үшін құрылады. Бұл тәсіл жастарға одан әрі кәсіпкерлік қызметте қолдануға болатын тәжірибе мен білім алуға мүмкіндік береді [16].

Швецияда «табысты жастар» бағдарламасы бар. Ол жастарды өзінің жеке және кәсіби мақсаттарына жетуге қолдауға бағытталған. Бағдарлама жастарға өз идеялары мен жобаларын іске асыруда қолдау көрсетуді, көрсетілген жетістіктері үшін сыйақы беруді, сондай-ақ кәсіби және жеке өсу үшін қолайлы жағдайлар жасауды көздейді [16].

Жапонияда «Жастар» бағдарламасы сәтті іске асты. Оның мақсаты-жастарды өз идеялары мен жобаларын іске асыруда қолдау. Бағдарлама іс-шараларды ұйымдастыруды, қаржылық және консультациялық қолдауды, сондай-ақ халықаралық алмасу бағдарламаларын ұйымдастыруды қамтиды [17].

Канадада «Жастар іс-әрекетте» бағдарламасы бар. Бұл жастарға әлеуметтік волонтерлікке, экологияға, бейбітшілік пен дамуға байланысты жобаларына қаржылық қолдау алуға мүмкіндік беретін мемлекеттік бағдарлама. Бағдарлама сонымен қатар жастарға халықаралық алмасу бағдарламаларына қатысуға мүмкіндік береді [23].

Мемлекеттік және үкіметтік емес ұйымдардың өзара іс-қимылы тиімді мемлекеттік жастар саясатының маңызды аспектісі болып табылады. Мысалы, Италияда жастар ұйымдары мен қоғамдық топтар ұсынған жобаларды қаржыландыратын «Азаматтық жастар» қоры бар.

АҚШ-та «Американдық жастар сөйлейді» ұлттық бағдарламасы жастарға өздерінің көшбасшылық қасиеттерін көрсетуге және мәдени және саяси ағартушылықты арттыруға мүмкіндік береді. Бағдарлама коммуникация, көшбасшылық және талдау дағдыларын дамытуға бағытталған пікірталастар, тренингтер мен семинарлар өткізуді қамтиды [23].

Финляндияда жастар туралы Заңға сәйкес ұлттық ұйымдар мен олардың аймақтық бөлімшелеріне мемлекеттік субсидиялар нақты қызмет негізінде және оның әлеуметтік маңыздылығын ескере отырып орналастырылады. Жұмысты орындау критерийлері: сапа, көлем, шығындар мен тиімділіктің арақатынасы саналады [16].

Мемлекеттік қаржылық қолдау 75-тен 29 жасқа дейінгі жас финдердің жартысынан көбін құрайтын 75 ұлттық жастар ұйымдарына көрсетіледі.

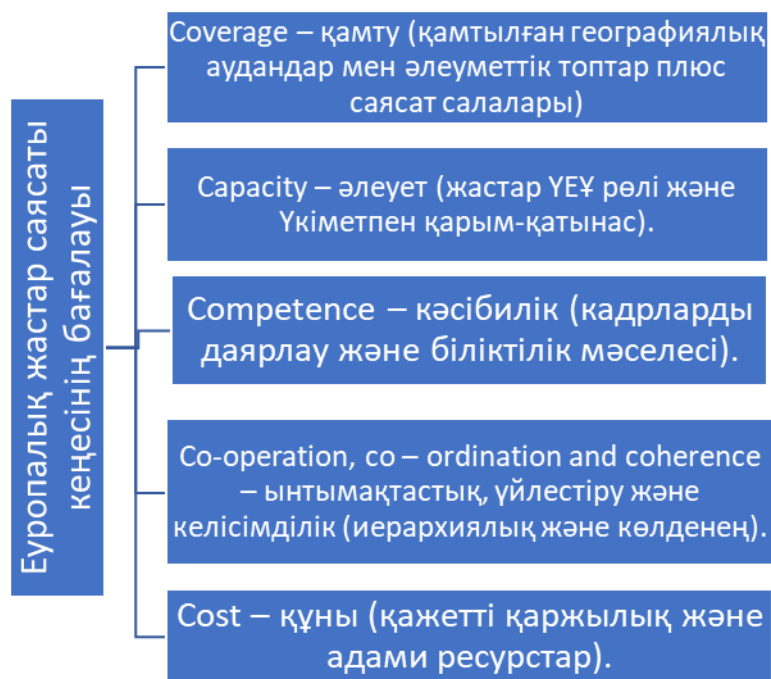
Саяси жастар бірлестіктерін қаржыландыру олардың жұмысының тәуелсіздігі мен дербестігін қамтамасыз ететіндей етіп құрылған. Жастар ұйымының мемлекеттік грант пен қолдау алу мүмкіндігі бар, егер ол ұлттық деңгейде жұмыс істесе, оның 29 жасқа дейінгі 3 мыңнан астам мүшесі бар.

Жергілікті деңгейде жас белсенділер одақтары жергілікті билік органдарының қаражатынан қаржылық және өзге де қолдау (тренингтер, жабдықтармен, үй-жайлармен қамтамасыз ету) алады.

Ресейде 2020 жылы жастардың жасы 35 жасқа дейін көтерілді. Нәтижесінде ресейлік жастардың саны 12,7 миллион адамға өсіп, 41 миллионға жетті. Мұнда әртүрлі салалардағы жас отбасылар мен жас таланттарды қолдауға баса назар аударады. Мәселен, Ресей үкіметі жастардың тобын саяси сипаттағы стратегиялар мен өзге де құжаттарды әзірлеу процесіне белсенді және кеңінен тартуға ұмтылады. Бұл олардың стратегиялық құжаттарының да басты мазмұнында көрсетіледі. Жалпы, жастар саясатын іске асырудағы тәсілдерді жаңарту тұрғысында осындай үрдісті атап өткен жөн [16].

Еуропалық одақ жастар саясаты кеңесінің бағалауы бойынша оның жетістігі төмендегідей бес құрамдауышпен айқындалады («С» «бес қағидасы»):

3 сурет - Еуропалық одақ жастар саясатының бағалауы

Ескертпе - автормен [25] дереккөз бойынша құрастырылған

Сонымен қатар, Еуропа елдері жастар саясатының қолданыстағы моделін келесі тетіктерге негізделеді:

- Жастар саясатын дамытудың өңірлік және ұлттық бағдарламалары.
- Жастар саласындағы ең ірі әлемдік алаңдардың бірі – 1996 жылы Брюссельде (Бельгия) құрылған Еуропалық жастар форумы (ЕЖФ) [22].

Латвияда муниципалитеттер жастар ұйымдары мен жастардың бастамашыл топтарына (формальды емес бірлестіктер) жастар мәселелері бойынша өзін-өзі басқару шешімдерін талқылауға қатысуға мүмкіндік береді. Латвия жастар ұйымдары мемлекеттік бюджеттен жастардың бастамаларын көтермелеу және шешімдер қабылдау мен қоғамдық өмірге қатысу жобаларына, сондай-ақ жастармен жұмыс жасау жобаларына арналған қаражат алуға құқылы [16].

Литвада өңірлік жастар саясатын іске асыру мақсатында «Жастар істері жөніндегі муниципалды үйлестіруші» институты жұмыс істейді. Бұл институт муниципалдық билік, жастар және ҰЕҰ арасындағы ынтымақтастық желісін құрады және қолдайды, сондай-ақ жастар ортасындағы жағдайды талдау негізінде муниципалды бағдарламалар мен нысаналы жобаларды жоспарлайды және іске асырады. «Жастар ісі жөніндегі үйлестірушілерінің ұлттық қауымдастығы» Литвадағы барлық 60 өзін-өзі басқару органдарының салалық сарапшыларын біріктіреді [16].

Жастар саясатын іске асырудағы тәсілдерді жаңарту тұрғысынан мынадай үрдісті атап өткім келеді: үкіметтер осы әлеуметтік топты саяси сипаттағы стратегиялар мен өзге де құжаттарды әзірлеу процесіне белсенді және кеңінен тартуға ұмтылады. Мысалы, 2018 жылы Канада үкіметі саясаттың басым бағыттарын айқындау үшін жастармен диалогты іске қосты. Консультациялардың қорытындысы бойынша Канаданың Премьер-Министрі Кеңесі елдің жастар саясатын әзірлеуге негіз болған «Біз не естідік» есебін жасады.

Ресейде жастардың мүдделері 13 ұлттық жобаның әрқайсысында көрсетілген. 2021 жылғы 21-27 маусым аралығында елде жастар бастамаларын жинау өтті. Жастар ісі жөніндегі федералдық агенттік 15 328 жобаның түскенін хабарлады. 2021 жылдың соңында «Жастарға арналған мүмкіндіктер навигаторы» іске қосылады, соның арқасында тақырыптық конкурстардан бастап жас отбасылар мен мамандарға арналған жеңілдіктерге дейінгі барлық салалардағы қызметтер, жобалар мен іс-шаралар туралы ақпарат алуға болады.

Өзбекстанда 2021 жылы «Жастар дәптері» жобасы жүзеге асырыла бастады. Бұл әлеуметтік жағдайы төмен жастардың мәселелерін анықтауға және шешуге арналған мәліметтер базасы. Осы бағыт шеңберінде 2021 жылғы 1 мамырдан бастап жастарға кәсіпкерлік қызметті бастау үшін субсидиялар берілуде. Сондай-ақ, «Жастар дәптеріне» қатысушылар арасынан жұмыссыз жастарды жұмысқа қабылдаған кәсіпорындарға мемлекеттік меншікті жалға алу бойынша жеңілдіктер беріледі. Сонымен қатар сушылар арасынан жұмыссыз жастарды жұмысқа қабылдаған кәсіпорындарға мемлекеттік меншік оқыту бойынша жас азаматтардың шығыстарын 50 % көлемінде, сондай-ақ Ұлттық сертификаттар алуға байланысты шығыстарды өтейді. Сонымен қатар, Өзбекстанда 2022 жылдың 1 маусымынан бастап «Бір миллион бағдарламашы» жобасы шеңберінде оқу курстарын бітірген жастарға компьютерлер сатып алу үшін базалық есептік шаманың 25 еселенген мөлшерінен аспайтын мөлшерде тұтынушылық кредиттер бөлінуде [22].

Жаһандық жастар саясатын іске асырудағы көптеген дамыған мемлекеттер үшін ортақ тәжірибе - бұл жастар орталықтарын құру және дамыту құралын кеңінен қолдану.

Германияда мемлекет есебінен қаржыландырылатын жастар орталықтары бос уақытты өткізуге ғана емес, қажет болған жағдайда нақты көмек ұсынады. Мысалы, жастар кәсіптік бағдар алу жөнінде кеңес ала алады, мектептегі қақтығыстарды немесе есірткі мәселелерін қалай шешуге болатындығы туралы сұрақтар қоя алады [15].

Жапон сайттарынан алынған деректер бойынша «Жапонияда 703-тен астам жастар орталығы ашылған, олар жастармен, мектептердегі ата-аналармен консультациялар өткізеді. Негізінен бас бостандығынан айыру орындарынан оралған жастарды әлеуметтендіруге баса назар аударылады. Салауатты өмір салты мен дұрыс тамақтануды насихаттауға ерекше назар аударылады. Сонымен қатар, елде орта білім туралы дипломы жоқ азаматтарға қолдау көрсететін 160-тан астам RYSS (Regional Youth Support Stations) орталықтары жұмыс істейді [17].

Ал, Эстониядағы жастар орталығы – бұл жергілікті өзін-өзі басқару органдары ұйымдастыратын жастармен жұмыс істейтін мекеме. Олардың жоғарғы оқу орындарында «Жастармен жұмыс» мамандығы оқытылады [19].

Сонымен қатар, көп елдер үшін ортақ тәжірибе бұл жастар проблемаларына шешуге қолдау көрсету үшін негізінен жастар ұйымдарын әртүрлі тетіктер арқылы қолдау болып табылады. ЕО елдеріндегі жастар саясатының тиімділігін нақты өлшемдермен бағалау, БАӘ мен Ресейдегі ұлттық басымдықтарға жастар категориясын қамтитын шаралардың қосылуы жобалық басқаруға негізделетінін атап өту қажет [16].

Осылайша, шетелдік тәжірибе Мемлекеттік жастар саясатындағы жобаларды басқару әдістемесі міндеттерді неғұрлым тиімді және мақсатты түрде шешуге және басымдықтарға қол жеткізуге, жастар ұйымдары мен қауымдастықтарын нығайтуға, сондай-ақ жастардың қоғам өміріне белсенді қатысуын қолдауға мүмкіндік беретінін көрсетеді.

Ағымдағы Мемлекеттік жастар саясатын және оны іске асырудағы жобалық тәсілдің артықшылықтарын талдау.

Бүгінгі таңда Қазақстанның жастар саясатында қажетті ұйымдық-функционалдық институттар құрылды, тиісті заңнамалық актілер қабылданды және осы саладағы өз даму жолының белгілі бір тәжірибесі жинақталды, бұл жастар саясатының қазақстандық моделі туралы пайымдауға мүмкіндік береді.

Елімізде жастар ахуалын реттеу бойынша қалыптасқан процестер бар. ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің жанынан Жастар және отбасы істері комитеті жұмыс істейді, оның ішінде: жастар саясатының стратегиясын әзірлеу, оны жоспарлау, нормативтік қамтамасыз ету, Қазақстан Республикасының орталық және жергілікті атқарушы органдарының мемлекеттік жастар саясаты саласындағы қызметін үйлестіру және басқалар.

Еліміздегі жастар саясатын басқарудың 3 іргелі деңгейін атап өту керек, атап айтқанда[1]:

- **республикалық деңгей:** ҚР Президенті жанындағы жастар саясаты жөніндегі кеңесі; ҚР АҚДМ Жастар және отбасы істері комитеті; түрлі республикалық жастар ұйымдары;

- **облыстық деңгей:** Астана, Алматы, Шымкент қалаларында және 17 облыста жастар саясатына қатысты мәселелерді үйлестіру саласындағы уәкілетті басқармалар; өңірлік жастар ұйымдары; Жастар ресурстық орталықтары;

- **аудандық деңгей:** аудандық ішкі саясат бөлімдері, ауылдық жерлерде жастармен жұмыс жөніндегі нұсқаушылар, қалалар мен аудандардың жастар ресурстық орталықтары, сондай-ақ жастар ұйымдары.

Төменде кестеде жастар саясатын іске асыру жөніндегі орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдардың функциялары көрсетілген.

ОАО	ЖАО
<ul style="list-style-type: none"> - Салалық қызметке сәйкес жастар саласында мемлекеттік саясатты қалыптастыру; - Жастар саласында мемлекеттік және салалық (секторалдық) бағдарламаларды әзірлеу; - Мемлекеттік жастар саясатын іске асыру мәселелері бойынша орталық және жергілікті атқарушы органдардың қызметін үйлестіру. 	<ul style="list-style-type: none"> - Өңірде жастар саясатын іске асыруды қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік саясатты іске асыру; - Білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік қамсыздандыру және қорғау, жұмыспен қамту, этносаралық және конфессияаралық келісім, патриоттық тәрбие, Мемлекеттік рәміздерді насихаттау, тілдік, ақпараттық, мәдени, гендерлік және отбасылық-демографиялық салалардағы жастар мемлекеттік саясатын іске асыру мәселелері бойынша өңірдің жергілікті атқарушы органдарының қызметін ақпараттық-идеологиялық сүйемелдеу, жастар саясатын жаңғырту.
<p>Ескертпе - автормен [1,22] дереккөздер бойынша құрастырған</p>	

Кесте 3 – «Орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдардың функциялары»

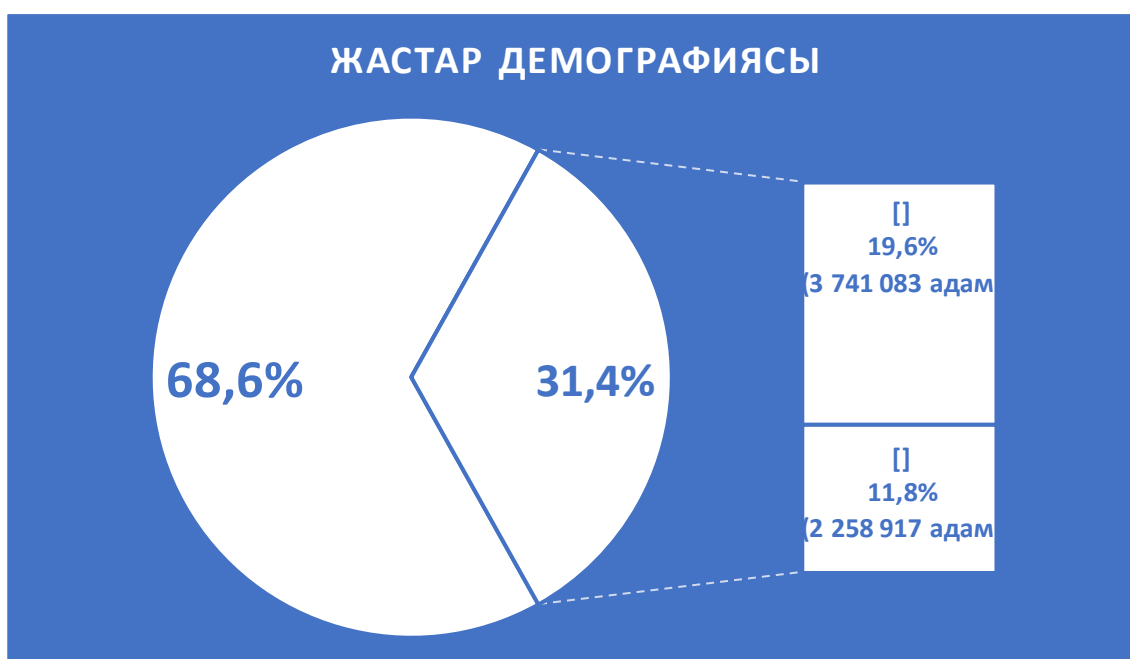
Мемлекет жастар саясаты саласындағы негізгі көрсеткіштер

Жастар кез-келген мемлекеттің әлеуметтік саясатының негізгі субъектісі ретінде жүйелі демографиялық, әлеуметтік-экономикалық, білім, денсаулық, мәдени – спорттық және т.б. көрсеткіштері жүйелі мониторингті талап етеді.

2021 жылы Қазақстанда жүргізілген халық санағына сәйкес республика азаматтарының бестен бір бөлігі жастар құрады. Ал 2022 жылы заңнамалық тұрғы да осы санаттың жасын 35 жасқа дейін көтеру, елдің әрбір үшінші тұрғынын «жастар» санатына енуіне ықпал етті. Бұл 2022 жылмен салыстырғанда 2023 жылы жастар санының 3,7 млн. адамнан 5,7 млн. адамға дейін өскенін көрсетеді [24].

2022 жылғы Ұлттық статистика бюросының интернет-ресурсында жарияланған мәліметтер бойынша демографиялық белгілері бойынша еліміздегі жастар көрсеткіші төмендегідей.

4 сурет – «Демографиялық белгілері бойынша еліміздегі жастар көрсеткіші»

Ескертпе - автормен [24] дереккөз бойынша құрастырылған

Тұрғылықты жер бойынша көрсеткіштер 14 – 28 жас аралығындағы жастардың 56,3% қалада, 43,7% ауылдық жерлерде тұратынын көрсетеді. Жыныстық бөлініс бойынша көрсеткіштерге сәйкес, ерлер 51,1% және әйелдер 48,9% құрайды. Ерлердің орташа жасы 24 жас, әйелдердің орташа жасы 22 жас мөлшерінде белгіленген. Бала туу (коэфф) көрсеткіші 123,3%, ал өлім – жітім (коэфф) 0,83%.

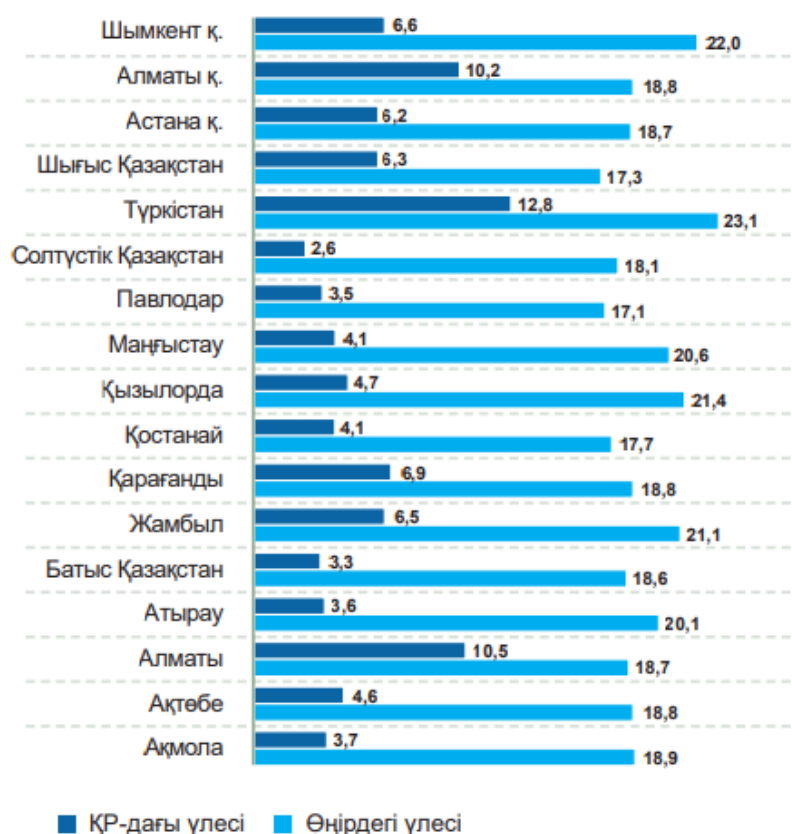
Қазақстанда жастарды әлеуметтік қорғаудың мақсатты бағытталған саясаты жүргізіліп келеді. NEET санатындағы жастар үлесі азайып, соның нәтижесінде әлемдік рейтингте Қазақстан NEET санатындағы жастар үлесі 1,0–9,9% деңгейіндегі ең төмен көрсеткіші бар елдер қатарына кірді.

Бұл ретте қала мен ауыл жастарының әл-ауқатында алшақтық сақталып отыр. Ауыл жастары жіті назар аударуды қажет ететін, ерекше әлеуметтік-демографиялық топ болып қала береді. Ауыл жастарының 2/3 бөлігі өз бетімен

жұмыс істейді; осы шағын топтың сапалық құрамын талдау оның едәуір бөлігі білігі төмен жұмысқа бағдарланғанын атап өтуге мүмкіндік береді.

Әлеуметтік - экономикалық көреткіштер бойынша еліміздегі 14-28 жас аралығындағы 2 млн. жас экономикалық белсенді болса, 1,5 млн. жас жалдамалы қызметкерлер, 420 мың жас өз бетінше жұмыспен қамтылғандар, 77 мың жас жұмыссыздар қатарына жатады.

5 сурет - «01.01.2022 ж. жастар санының жалпы халық санындағы және өңірлер бөлінісіндегі үлесі, %»

Ескертпе - автормен [24] дереккөз бойынша құрастырылған

Жас қазақстандықтар арасында жұмыссыздық мәселесі өзекті болып қала береді. 2019 – 2021 жылдар кезеңінде жастар жұмыссыздығының деңгейі 0,1 пайыздық тармаққа 2019 жылғы 3,7% – дан 2021 жылы 3,8% – ға дейін өсті, бұл ретте қалада - 4,1 %, ауылдық жерлерде - 3,2 %. Білімі төмен жастар жұмыссыздыққа көбірек ұшырайды. 2021 жылы 15-28 жас аралығындағы 77,6 мың жұмыссыздардың 33,9 мыңы немесе 43,7% - ы орта кәсіптік (арнайы) білімі және 12,5 мыңы немесе 16,1% - ы бастауыш және орта білімі бар. 2019 – 2021 жылдар кезеңінде NEET (not in Education, Employment or Training, бұдан әрі – NEET) (15-28 жас) жастарының үлесі 0,5%-ға аздап төмендеді (2019 ж. – 7,4 %, 2020 ж. – 7,1 %; 2021 ж. – 6,9%). 2021 жылдың қорытындысы бойынша елімізде NEET санатындағы жастар қатарынан 234,5 мың адам бар, олар білімімен және жұмысымен қамтылмаған. Еліміз бойынша жастар арасында өз

бетінше жұмыспен қамтылғандар саны 2019 жылы 478,1 мың адамнан 2021 жылы 420,7 мың адамға, 2022 жылы 399,1 мың жастарға дейін азайды.

Жастар - өмірдегі кез келген өзгерістерге тез жауап беретін қоғамның ең белсенді бөлігі. Бұл тұрғыда жастар кәсіпкерлігі жастарды әлеуметтендірудің маңызды тетігі және әлеуметтік лифт ретінде әрекет етеді. «Қазақстан жастары» зерттеуі сауалнамаға қатысқан жастардың басым бөлігінде кәсіпкерлік қызмет тәжірибесі жоқ екенін (79,2 %) көрсетті. Қалған 20% арасында: 5,6% сәтті де, сәтсіз де тәжірибеге ие; 4,9% сәтті тәжірибеге ие; 4,4% қазіргі уақытта кәсіпкерлікпен айналысады; 4,1% сәтсіз тәжірибеге ие. Қазіргі уақытта кәсіпкерлікпен айналысатындардың ішінде: 7,3% респонденттер 24-28 жаста, 4,7% – 19-23 жаста және 1,2% – 14-18 жаста. Ауыл жастары кәсіпкерлік қызмет тәжірибесінің бар екендігін жиі атап өтті (қала жастарына 17,7% қарсы 20,9%).

6 сурет – Әлеуметтік - экономикалық көрсеткіштер

Ескертпе - автормен [24] дереккөз бойынша құрастырылған

Қазақстанда 2020 жылға дейінгі кезеңге есептелген мемлекеттік жастар саясатының тұжырымдамасы Қазақстан Республикасының 2050 жылға дейінгі даму стратегиясын іске асыру мақсатында әзірленді. 2021 жылдан бастап Қазақстан Республикасында жастарды қолдаудың 2021–2025 жылдарға арналған кешенді жоспарын қабылдаумен байланысты жастар саясатын іске асырудың жаңа кезеңі басталды.

Бүгінде елімізде жастарды қолдауға арналған «Дипломмен ауылға!», «Серпін», «Жастар практикасы», «Жас маман», «Жұмыс істейтін жастарға жалға берілетін тұрғын үй» және басқа да арнайы мемлекеттік шаралар, бірқатар жобалар мен бағдарламалар ұсынылған.

Мемлекеттік жастар саясатының негізгі шаралары «Ұлттық рухани жаңғыру» ұлттық жобасы (бұдан әрі – Ұлттық жоба) және жастарды қолдаудың 2021-2025 жылдарға арналған кешенді жоспары шеңберінде көзделген.

Кешенді жоспар 10 бағыт шеңберінде 55 іс-шараны іске асыруды көздейді, олар оқыту және жұмысқа орналастыру, салауатты өмір салтын қалыптастыру, рухани-адамгершілік тәрбие беру, тұрғын үй мәселелерін шешу, құқықтық және экологиялық мәдениет деңгейін арттыру жөніндегі міндеттерді қамтиды.

Ұлттық жоба құрылымында жастар саясатының мәселелері «Тәуелсіздік ұрпақтары» III бағыты шеңберінде көрініс тапты және жастар үшін жаңа мүмкіндіктерді дамытуды, жас қазақстандықтарды әлеуметтендіруді және жұмысқа орналастыруды және жастарды қоғамдық пайдалы қызметке тартуды көздейді.

Қазіргі уақытта Қазақстанда жастарды жұмысқа орналастыруға жәрдемдесу мақсатында келесі бағдарламалар іске асырылуда.

«Бірінші жұмыс орны» жобасы. Халықты жұмыспен қамту орталықтары жастарды бірінші жұмыс орнына жұмысқа орналастыруды ұйымдастырады.

«Ұрпақтар келісімшарты» жобасы. Халықты жұмыспен қамту орталықтары жұмыс берушілердің өтінімдері бойынша кейіннен зейнеткерлік жасқа толған жұмыскерді ауыстыра отырып, жобаға қатысушыларды жұмысқа орналастыруды жүзеге асырады.

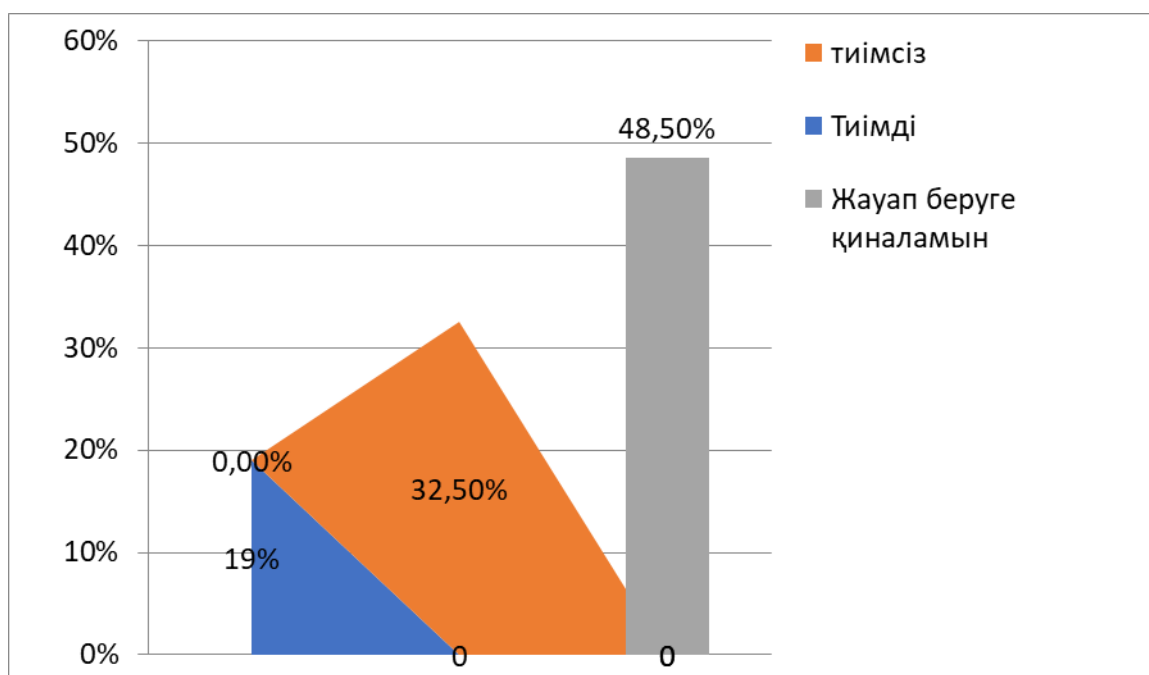
Аталған көрсеткішкіштерді зерделей отырып, жастар қоғамның дамуы үшін үлкен маңызға ие әлеуметтік топ екенін көруге болады. Бұл дегеніміз келешекте елдің даму векторы халықтың осы санатына тікелей байланысты екендігін көрсетеді.

Жастар саясаты саласын дамытудың оң динамикасына қарамастан, оны іске асыруда жастар саясатын қалыптастыруда шешім қабылдай алатын субъект емес, объект ретінде әрекет ететін формальды тәсіл көбірек байқалады.

Консультативтік-кеңесші органдардың іс жүзінде нақты күші жоқ, жастар ұйымдары қазіргі уақытта белсенді жастар атынан ғана сөйлейтін салтанатты-қасбеттік іс-шаралармен айналысады.

Зерттеу жобасын жүргізу барысында, жалпы МЖС тиімділігі мен оның негізгі іске асыру тетігі саналатын Жастар ресурстық орталықтарының жұмысына қатысты кемінде 600 респондентке әлеуметтік сауалнама жүргізілді.

7 сурет - «Сұраққа жауаптардың бөлінісі: Сіз еліміздегі мемлекеттік жастар саясаты тиімді іске асырылып жатыр деп ойлайсыз ба?» деген сауалға жауаптар»

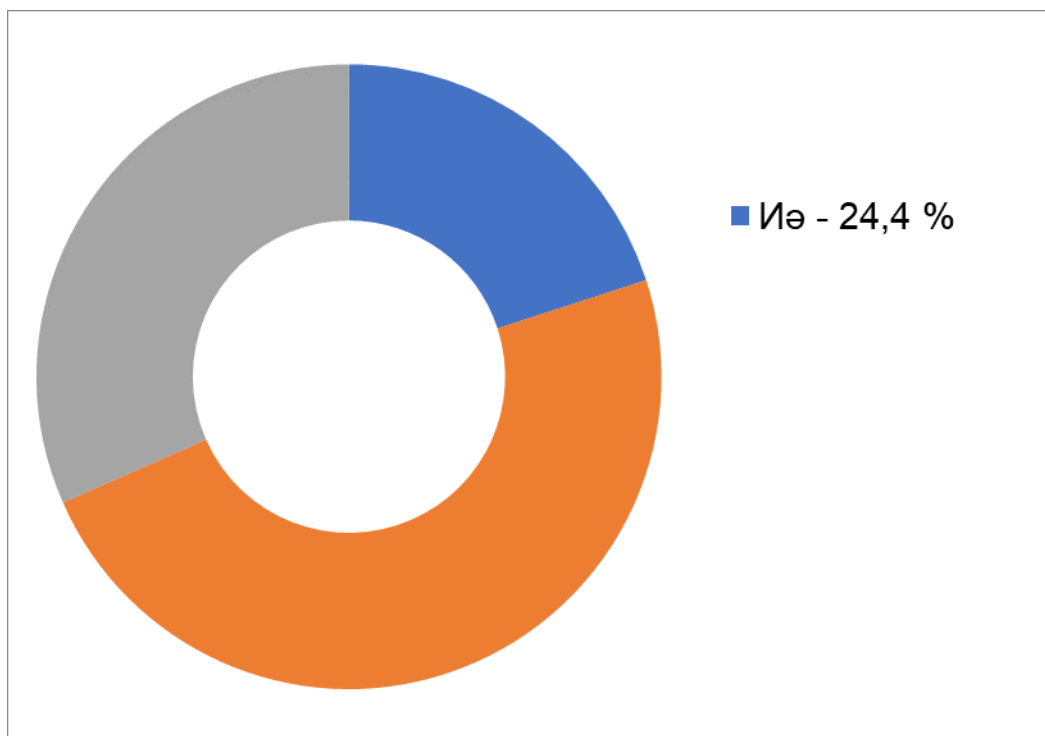
Ескертпе - автормен 1 қосымшаға сәйкес құрастырылған.

Берілген сұрақтардың нәтижесі көрсеткендей, респонденттердің 19% елдегі МЖС іске асырылуы тиімді деп санаса, 32,5% тиімсіздігін атап өткен, ал 48,5 мүлде хабарсыз екенін көрсетті. Бұл елдегі МЖС саясатының тиімділігінің өзінің тиісті аудиториясына тиісті деңгейде жетпейтінін көрсетеді.

Сондай-ақ жастар саясатын іске асыру және жастарды жан-жақты дамыту жөніндегі жұмыстың проблемаларының бірі жастар жұмысы саласында білікті кәсіби кадрлардың болмауы болып табылады. Бұдан бұрынғы сарапшылар қауымдастығының «жастар жұмысы», «жастар қызметкері» терминдері жастар саясатын қалыптастыру мен іске асыруды айқындайтын қандай да бір құжаттарда болу қажеттігі туралы ұсыныстарынан кейін, 2022 жылы «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» ҚР Заңына енгізілген жаңашылдықтардың шеңберінде «жастармен жұмыс жөніндегі маман» түсінігі енгізілді. Алайда, «жастармен жұмыс жөніндегі маман» туралы үлгілік біліктілік сипаттамалары тиісті заңнамалық актілерде көрініс тапқан жоқ.

Халықаралық тәжірибеге сүйене отырып, жастар саясатын табысты жүзеге асыратын елдер «жастар саясаты» және «жастар жұмысы» ұғымдарын кең қолданады. Мысалы, елімізде жастар ресурстық орталықтарының болуы-жастардың әлеуетін дамыту үшін ең жақсы ресурстардың бірі және ол 100% пайдаланылмайды. Жастар ресурстық орталықтары көптеген бағыттар бойынша алдын алу шараларына бағытталған жастармен бейресми жұмыстардың шоғырлануы болуы мүмкін.

8 сурет - «Сұраққа жауаптардың бөлінісі: Жастар ресурстық орталықтарының қызметімен таныссыз ба?» деген сауалға жауаптар»

Ескертпе - автормен 1-қосымшаға сәйкес құрастырылған.

Қазіргі уақытта жастар ресурстық орталықтарындағы жағдай зерттеу нәтижелеріне сәйкес мынадай, сауалнамаға қатысқан жастардың тек 24,4% - ы ғана олардың жұмысы туралы біледі және ЖРО-ға жүгіну тәжірибесі бар. Жастардың 64,4% - ы жастарға арналған Ресурстық орталықтардың қызметі туралы ештеңе білмейді.

Бүгінгі күні әлеуеті мен мүмкіндіктері қолда бар функционалды орындаумен қатар көрсетілген қосымша функцияларды жүзеге асыруға мүмкіндік бермейтін Жастар ресурстық орталықтары маңызды мәселе болып табылады. Осы ұйымдар қызметінің тиімділігі туралы бірқатар мәселелер бар, мысалы, ЖРО-ның пассивті жұмысы және жастардың олардың бар екендігі туралы хабардарлығының төмен деңгейі, ЖРО рөлінің айқын еместігі және қолданыстағы бейіндік қызметтердің функцияларының қайталануы, ЖРО-дағы жалақының төмен деңгейі, соның салдарынан кадрлардың ауысуы және қызмет көрсетудің кез келген сапасы және жастардың әлеуметтік осал бөлігінің ресурстық орталықтарына тартылуы. Аталған жағымсыз факторлар ЖРО-ны стартап-инкубаторлар және өңірлік даму орталықтары ретінде іске асыруды қиындатады.

Жобаны әзірлеу барысында ЖРО қызметін жетілдірудің жаңа тәсілдері, Заң жобасы және т.б. мәселелерді талқылау бірқатар жастар ресурстық орталықтарының қызметіне талдау жүргізіліп, келесі кемшіліктер анықталды.

- Аймақтық ерекшелікті ескере отырып, өңірдің іс-қимыл жоспарының болмауы;

- Жергілікті атқарушы органдар ЖРО жұмысының негізгі бағытынан тыс оларды Үлгілік ережеге сәйкес емес функциялармен жүктейді (халықтың барлық санаттары үшін мемлекеттік мерекелерді ұйымдастыру, әртүрлі жобалық кеңселер үшін жауапкершілік, МӘМС бойынша түсіндіру жұмыстары, халық санағы және мониторинг топтары, адалдық алаңы, Жас Отанның қызметтері), бұл ЖРО қызметкерлерін өздерінің тікелей міндеттерін – жастармен жұмысты орындаудан алаңдатады.

- Өңірлердегі ЖРО-да жүктеменің пропорционалды болмауы. Облыстар бойынша орта есеппен 1 ЖРО-ға 7 мыңнан 27 мыңға дейін жас адам келеді. Ең көп жүктеме - 220 мыңнан астам жастардың келуі Нұр-Сұлтан қаласының ЖРО-сы болып табылады. Ал, ең төмен – 6 мыңнан астам жастардың келуімен Солтүстік Қазақстан облысының ЖРО-сы болуда.

- Төмен жалақы және кадрлардың тұрақсыздығы. Мысалы, ЖРО директорының жалақысы 80-120 мың теңге, қызметкерлердің жалақысы - 50-80 мың теңге құрайды.

ЖРО кадрлық құрамын онлайн сұрау нәтижелері көрсеткендей, қызметкерлердің 71%-да ЖРО-да орташа жұмыс өтілі 3 жылды құрайды, 30%-да орта және техникалық-кәсіптік білімі бар, 55%-ы біліктілікті арттыру

Өкінішке орай, қазіргі уақытта МЖС саласындағы қолданыстағы құрылымдар тіршілік әрекетінің қандай да бір саласына жауапты уәкілетті органдардың функцияларын қайталайды. Мәселен, ҚР Білім және ғылым министрлігінің органдары білім беруге жауапты, бірақ соған қарамастан, бұл жастар саясатының негізгі бағыттарының бірі болғандықтан, осы бағытқа жауапты органдардың саны білім беру мекемелерімен шектелмейді. Көбінесе жастар саясаты саласындағы жекелеген өңірлік бейіндік құрылымдар білім беру құрылымдарының қызметіне араласуға және олардың құзыреттеріне жатпайтын саладағы проблемалық мәселелер үшін жауап беруге мәжбүр болады. Немесе, мысалы, жұмысқа орналасуға жәрдемдесу және жастарды жұмыспен қамту мәселесін қарастырайық. Барлық деңгейлерде бұл блокқа Жұмыспен қамтудың уәкілетті органдары жауап береді. Дегенмен, жастар саясаты саласындағы бейінді органдар жұмыспен қамту басқармаларының/орталықтарының функцияларын қайталайды, ал сол үшін де, басқалар үшін де мемлекеттік бюджет қаражаты бөлінеді және олардың қызметінің тиімділігін анықтау мүмкін емес. Екіншісінің жағдайы құзыреттілік мәселелеріне күмән тудырады. Бұл жерде өз кезегінде жастар саясаты саласындағы бейінді органдардың қызметінде жүйелілік пен кешенділік тәсілдерінің болмауы әсер етеді. Оларды барлық деңгейлерде тану және мемлекеттік жастар саясатында индикаторлар жүйесінің болуы жастар саясаты саласындағы құрылымдардың мәртебесін арттыруға ықпал етеді және олардың қызметінің тиімділік көрсеткіштеріне әсер етеді.

Осы заңнамалық база бір жағынан жастарды қолдаудың барлық мүмкін шараларын қамтығанын және, ең бастысы, жастарды МЖС қалыптастыру мен

іске асыруға қатысу процесіне тартатынын ескерсек, екінші жағынан, қатысушылардың әрқайсысының функциялары мен жауапкершілік аймағын түсіну толық көлемде жүзеге асырылмайды. Бірнеше жыл бұрын біз мемлекеттік жастар саясатын дамытудың 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасын аяқтадық, алайда оның тармақтарын іске асырудың тиімділігіне әлі де егжей-тегжейлі талдау жоқ, ол жаңа тұжырымдаманы іске асыру кезінде «өткеннен сабақ алу» қағидаты бойынша әдістеме бола алады.

Тұтастай алғанда, МЖС-ның нормативтік құқықтық базасын талдай отырып, ол көп қырлы және барлық шараларды қамтиды деп айтуға болады, бірақ сонымен бірге тиімділік нәтижелері жоқ, бұл МЖС-ны іске асырудың жүйелілігін дамытуға кедергі келтіретін келесі тұжырымдарға әкеледі:

- жастар мәселелерін шешуде кешенді тәсілдің жеткіліксіз шаралары;
- МЖС бейіндік құрылымдарын үйлестірудің нақты тетіктерінің болмауы, оның ішінде МЖС іске асырудың тиімділігін көрсетуге мүмкіндік беретін МЖС индикаторлары жүйесінің болмауы;
- жастар ресурстық орталықтарының және МЖС саласындағы басқа да бейінді органдардың орны мен рөлін айқындаудың болмауы;
- жастарды қолдау мүмкіндіктері мен шаралары туралы әлсіз хабардар ету.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты, ЖРО қызметін жетілдіру мақсатында мынадай бірқатар бастамаларды іске асыру ұсынылады.

1. «Жастар ресурстық орталықтары туралы Үлгілік ережені бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің 2019 жылғы 19 қарашадағы № 444 бұйрығына өзгерістер енгізе отырып, Жастар ресурстық орталықтары туралы Үлгілік ережесін бекіту;

2. ЖРО қызметіндегі қайталанатын функцияларды жойып, заңнамалық тұрғыда кеңейту;

3. Барлық ЖРО жұмысының негізгі бағыттарының бірі – жастардың осал топтарымен (NEET-жастар, заңға қайшы келетін жастар, ерекше қажеттіліктері бар жастар және т.б.) атаулы жұмысты жүргізудің нақты механизмдерін әзірлеу;

4. ЖРО-ны мекемелердің бірінші қабаттарында өткізу жүйесі жоқ жеке ғимараттармен немесе үй-жайлармен қамтамасыз ету (мысалы, әкімдік ғимаратында орналасу орынсыз болып табылады). ЖРО кеңселерінің коворкинг жұмысын ұйымдастыруға, жастармен түрлі мәдени, қоғамдық-саяси, спорттық және басқа да іс-шараларды өткізуге бейімделуі маңызды;

5. ЖРО материалдық-техникалық қамтамасыз ету бойынша ең төменгі талаптарды әзірлеу және бекіту.

Жобалық тәсілді пайдалана отырып, жастар ресурстық орталықтарын трансформациялау

Қазақстанда барлығы 231 ЖРО жұмыс істейді, оның 17-і өңірлік, 39-ы қалалық және 175-і аудандық деңгейде. Аталған орталықтарға келесі

мәселелерде жастарды консультациялық қолдау бойынша функциялар жүктелген:

- кәсіптік бағдарлау, жұмысқа орналастыру, цифрлық сауаттылық пен өмірлік құзыреттілікті дамыту;
- кәсіпкерлік және инновациялық қызмет;
- волонтерлік және жастар ұйымдарын дамыту;
- психологиялық, заңгерлік және басқа да консультациялық көмек, оның ішінде отбасылық өмірге дайындық.

Жергілікті атқарушы органдардың ақпаратына сәйкес, 2021 жылдың қорытындысы бойынша 400 мыңнан астам жастар ЖРО – да жастарды қолдаудың қолданыстағы шаралары мәселелері бойынша қажетті консультациялар алды және 700 мыңнан астам жастар ЖРО өткізген іс – шаралармен қамтылды (421 мың-білім беру, 279 мың-бұқаралық).

Бұл ретте ЖРО желісінде көрсетілген қызметтерді, көрсетілетін қызметті алушыларды есепке алу, кері байланыс жинау жүйесі және осы қызметтердің номенклатурасы жоқ. Осылайша, көрсетілген қызметтердің нақты көлемін белгілеу және олардың сапасын көрсетілетін қызметті алушылардың позициясынан бағалау мүмкін емес.

Қолданыстағы ЖРО желісін ұстаудың бағалау құны (операциялық шығыстар) жылына шамамен 6 533 млн.теңгені құрайды (ЖРО ақпаратына сәйкес) және тек жергілікті бюджеттен жабылады.

ЖРО қызметінің ашықтығы, бейінділігі және жүйесіздігі тәуекелдерін іске асыру «Қазақстан жастары, 2021» ұлттық баяндамасына енген әлеуметтанулық зерттеулер арқылы белгіленді, оған сәйкес жас қазақстандықтардың 93,6% - ы ЖРО туралы естімеген және оларға ешқашан жүгінбеген. Бұл ретте өтініш білдіргендердің әрбір бестен бірі бар проблемаларды шешуде пәрменді көмек алған жоқ.

4 кесте – «Еліміздегі ЖРО-ғы 2022 жылғы штаттық көрсеткіштері

№	Облыстық, қалалық, аудандық ЖРО	ЖРО саны	1. Штат саны (штаттық кестеге сәйкес) *			
			жалпы штат саны	Оның ішінде		
				Басшылық құрам саны (директор, директор орынбасары)	Жастармен тікелей жұмыс жасайтын мамандар саны	Техникалық персонал саны
1	Ақмола облысы	18	120,5	18	66,5	16
2	Ақтөбе облысы	14	116,0	17	74	17
3	Алматы қаласы	1	26,0	1	25	0
4	Алматы облысы	21	146,0	3	129	14

5	Атырау облысы	8	107,5	8	44	48,5
6	Батыс Қазақстан облысы	14	272,0	17	177	49
7	Жамбыл облысы	12	373,0	23	296,5	53,5
8	Қарағанды облысы	19	198,8	22	117	18,25
9	Қостанай облысы	20	105,8	24	68	2
10	Қызылорда облысы	9	133	11	98	38
11	Маңғыстау облысы	7	109,5	11	72	20,5
12	Астана қаласы	1	22	2	14	1
13	Павлодар облысы	13	169,8	17	125,3	29,5
14	Солтүстік Қазақстан облысы	14	89	15	50	19
15	Түркістан облысы	17	413	30	281	63
16	Шығыс Қазақстан облысы	20	232	22	112	98
17	Шымкент қаласы	1	65,5	3	41	16,5
	Барлығы:	231	2700			
Ескертпе - автормен [22] дереккөз бойынша құрастырған						

4-кестеге сәйкес республика бойынша 231 ЖРО бар, олардың 17 - облыстық, 39 – қалалық, 175 – аудандық. Барлық ЖРО-ларда 2700 штат қызметкерлер тіркелген.

6 кесте – «ЖРО 2022 жылғы қаржыландыру көрсеткіштері»

2022							
№	Облыстық, қалалық, аудандық ЖРО	Всего:	жалақы төлеуге, мың теңге	басқа да шығындарға, мың теңге	Қосымша қажеттілік	50%-ға жалақы арттыру	басқа да шығындарға, мың теңге
1.	Ақмола облысы	184 137,32	112 537,10	49 398,50	22 201,72	19 170,00	3 031,72
2.	Ақтөбе облысы	203 849,15	135 696,50	44 438,90	23 713,75	20 460,00	3 253,75

3.	Алматы қаласы	51 136,24	26 418,50	19 200,00	5 517,74	4 740,00	777,74
4.	Алматы облысы	124 242,62	59 197,00	34 223,00	30 822,62	26 460,00	4 362,62
5.	Атырау облысы	161 971,72	96 608,00	43 780,00	21 583,72	18 570,00	3 013,72
6.	Батыс Қазақстан облысы	342 924,09	228 406,60	62 474,80	52 042,69	44 760,00	7 282,69
7.	Жамбыл облысы	532 783,01	329 100,20	123 989,60	79 693,21	68 520,00	11 173,21
8.	Қарағанды облысы	295 842,66	173 260,21	88 224,88	34 357,57	29 625,00	4 732,57
9.	Қостанай облысы	193 424,94	115 152,10	57 064,30	21 208,54	18 360,00	2 848,54
10.	Қызылорда облысы	276 390,17	192 579,00	52 284,30	31 526,87	27 120,00	4 406,87
11.	Маңғыстау облысы	316 305,25	103 133,00	190 773,60	22 398,65	19 290,00	3 108,65
12.	Астана қаласы	93 958,95	24 161,00	66 107,00	3 690,95	3 180,00	510,95
13.	Павлодар облысы	265 202,30	166 594,10	61 506,40	37 101,80	31 944,00	5 157,80
14.	Солтүстік Қазақстан облысы	130 002,10	85 125,37	26 322,83	18 553,90	16 020,00	2 533,90
15.	Түркістан облысы	847 933,66	496 014,00	271 584,00	80 335,66	69 120,00	11 215,66
16.	Шығыс Қазақстан облысы	399 981,61	248 010,90	101 927,30	50 043,41	43 080,00	6 963,41
17.	Шымкент қаласы	115 835,96	61 142,00	41 813,00	12 880,96	11 070,00	1 810,96
Барлығы		4 535 921,75	2 653 135,58	1 335 112,41	547 673,76		
Ескертпе - автормен [21] дереккөз бойынша құрастырылған							

6-кестеге сәйкес республика бойынша ЖРО-ларға 2022 жылы 4 535 921 мың.теңге қаражат бөлінген, оның ішінде негізгі жастармен жұмыс бойынша іс-шараларға 1 335 112,41 теңге көзделген.

7 кесте – «ЖРО 2023 жылға жоспарланған қаржыландыру көрсеткіштері».

2023							
№	Облыстық, қалалық, аудандық ЖРО	Барлығы:	Жалақы төлеуге, мың теңге	басқа да шығындарға, мың теңге	Қосымша қажеттілік	50%-ға жалақы арттыру	басқа да шығындарға, мың теңге
1.	Ақмола облысы	208 476,74	112 537,10	49 398,50	46 541,14	38 340,00	6 284,14
2.	Ақтөбе облысы	229 846,07	135 696,50	44 438,90	49 710,67	40 920,00	6 744,67

3.	Алматы қаласы	57 185,08	26 418,50	19 200,00	11 566,58	9 480,00	1 612,58
4.	Алматы облысы	158 031,86	59 197,00	34 223,00	64 611,86	52 920,00	9 045,86
5.	Атырау облысы	185 633,14	96 608,00	43 780,00	45 245,14	37 140,00	6 248,14
6.	Батыс Қазақстан облысы	399 976,41	228 406,60	62 474,80	109 095,01	89 520,00	15 099,01
7.	Жамбыл облысы	620 147,33	329 100,20	123 989,60	167 057,53	137 040,00	23 165,53
8.	Қарағанды облысы	333 508,05	173 260,21	88 224,88	72 022,96	59 250,00	9 810,46
9.	Қостанай облысы	216 675,90	115 152,10	57 064,30	44 459,50	36 720,00	5 903,50
10.	Қызылорда облысы	310 951,85	192 579,00	52 284,30	66 088,55	54 240,00	9 136,55
11.	Маңғыстау облысы	340 860,19	103 133,00	190 773,60	46 953,59	38 580,00	6 444,59
12.	Астана қаласы	98 005,23	24 161,00	66 107,00	7 737,23	6 360,00	1 059,23
13.	Павлодар облысы	305 875,77	166 594,10	61 506,40	77 775,27	63 888,00	10 692,87
14.	Солтүстік Қазақстан облысы	150 342,46	85 125,37	26 322,83	38 894,26	32 040,00	5 252,26
15.	Түркістан облысы	936 002,62	496 014,00	271 584,00	168 404,62	138 240,00	23 252,62
16.	Шығыс Қазақстан облысы	454 842,49	248 010,90	101 927,30	104 904,29	86 160,00	14 436,29
17.	Шымкент қаласы	129 956,78	61 142,00	41 813,00	27 001,78	22 140,00	3 754,78
Барлығы		4 535 921,75	208 476,74	112 537,10	1 148 069,99		
Ескертпе - автормен [14] дереккөз бойынша құрастырылған							

7-кестеге сәйкес республика бойынша ЖРО-ларға 2023 жылы 4 535 921 мың.теңге қаражат жоспарланған, оның ішінде негізгі жастармен жұмыс бойынша іс-шараларға 1 125 371,1 теңге көзделген. Орташа есеппен алған елдегі әр ЖРО-ға шамамен қызметкерлердің жалақысын төлеу үшін 9 млн.теңге қаражат жұмсалады, ал негізгі жастарға бағытталған іс-шараларға 4,8 млн.теңгеден келеді. Сонымен қатар, ЖРО бойынша тұрақты 40% - 50% бос орындар кадр тапшылығы есебінен сақталады.

Бұл жалпы бюджет қаражатының тиімсіз жұмсалып, мемлекеттік жастар саясатының тиісті деңгей іске асуына әсер етеді.

ЖРО қызметінің тиімділігін арттыру бойынша мынадай ұсыныстар әзірленді.

Бірінші. Жастар ресурстық орталықтар қызметінің үлгілік моделінің нақты көрсеткіштерге сүйенген сапа стандартын әзірлеу және үш өңірлік

жастар ресурстық орталықтарын пилоттық жүйеде бәсекелестік ортаға беру мүмкіндігін қарастыру.

Стандарттар Жобалық басқарудың халықаралық және пәнаралық сипатының негізі болып табылады. Әлемдік тәжірибеде жобаларды орындаушылар өз жұмыстарын бірыңғай әдіснамаға және стандарттардың талаптарына сәйкес орындайды. Стандарт ерікті, бірақ міндетті емес. Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 қарашадағы Техникалық реттеу туралы Заңындағы «стандарт» терминінің анықтамасы осының дәлелі болып табылады.

Осы Заңға сәйкес стандарт - бірнеше рет және ерікті пайдалану мақсатында Техникалық реттеу объектілеріне ережелер, жалпы қағидаттар мен сипаттамаларды белгілейтін құжат.

Мемлекеттік функцияларды бәсекелестік ортаға берудің құқықтық негізіне сәйкес ЖРО-ны бәсекелестік ортаға беру жеке, нүктелік сипатта болады-тиісті жұмысты әр әкімдік жеке жүргізуі керек, өйткені қарастырылып отырған функциялар пулы жергілікті басқару және өзін-өзі басқару саласына жатады. Жалпы бұл бастама:

- ЖРО бәсекелестік ортаға жүзеге асыратын жастарды консультациялық қолдау бойынша функцияларды шығару бойынша жұмысқа бастама жасау;

- квазимемлекеттік сектор субъектілерінің санын және олардың қызметкерлер санын қысқарту жөніндегі жұмысты жүргізу үшін дәлелді негіз құру;

- мемлекеттік бюджет есебінен жабылатын ЖРО қызметін қамтамасыз етуге арналған шығындарды оңтайландыру;

- олардың қызметінің жаңа бағытын құру арқылы әлеуметтік саланы және ондағы бәсекелестікті дамытуды ынталандыру;

- басқа салаларда кейіннен көбейту үшін квазимемлекеттік ұйымдардың функцияларын аутсорсингке шығару тәжірибесін алу.

Бұл ұсынысты іске асыру келесі әрекеттер алгоритмі арқылы ұсынылады:

1. Жергілікті атқарушы органдармен (бұдан әрі - ЖАО) бірлесіп, пилоттық жоба шеңберінде аутсорсингке ықтимал берілетін ЖРО пулын және осы пилоттың кезеңін айқындау.

2. Аутсорсингке пилоттық беру үшін айқындалған ЖРО алдын ала тексеру жүргізу, қызметтердің бірыңғай номенклатурасын және олардың қызметін бағалау жүйесін әзірлеу (бұрын әзірленген ҒЗО-ларды ескере отырып, ЖРО жұмысын ұйымдастыру және олардың тиімділігін бағалау бойынша әдістемелік ұсынымдар).

Анықтама: «ҰАТ» АҚ-мен алдын ала уағдаластыққа сәйкес көрсетілген қызметтерді есепке алу жүйесі «ХҚКО» ААЖ базасында іске асырылуы және Пилот кезеңінде өтеусіз негізде ұсынылуы мүмкін.

3. Үкіметтік емес ұйымдардың, ЖОО-лардың және ТжКБ ұйымдарының, жұмыспен қамту орталықтарының және т.б. қатарындағы әлеуетті әріптестерге ЖРО-ны аутсорсингке пилоттық беру және әлеуетті әріптестер пулына қойылатын біліктілік және өзге де талаптарды айқындау.

4. Тиімділік критерийлері көрсетілетін ЖРО қызметінің сапасын тәуелсіз бағалауды қамтамасыз ету үшін ЖРО сапа стандартын әзірлеу.

5. ЖРО-ны аутсорсингке пилоттық беру үшін құқықтық негіз әзірлеу, ЖРО функцияларын іске асыру барысында әріптестердің шарттары мен құзыреттерін пысықтау және әлеуетті әріптестер мен жергілікті атқарушы органдар арасында тиісті келісімдер жасасу.

6. ҒЗО тарапынан тәуелсіз мониторингпен сүйемелденетін пилоттық кезең ішінде ЖРО функцияларын аутсорсингке пилоттық беруді жүргізу және әріптестік құрылымдардың ЖРО функцияларын жүзеге асыруы.

7. Бақылау тобын қалыптастыру үшін қызмет деңгейі бойынша бағаланатындарға ұқсас бірнеше әкімшілік-аумақтық бірліктердегі ЖРО қызметін тоқтата тұру (қызметкерлер саны, қамтылатын жастар саны, көрсетілген қызметтер көлемі және т.б.).

8. ЖРО функцияларын аутсорсингке пилоттық беру кезеңі өткеннен кейін пилоттың нәтижелеріне бағалау жүргізу, пилоттың қорытындыларын шығару (оның ішінде пилотты өткізу кезінде МРЦ қызметін тоқтата тұру ұсынылатын өңірлермен пилотқа кіретін өңірлерді салыстырмалы талдау).

Екінші. Қалалық және аудандық ЖРО облыстық ЖРО-ға бағынуға берілуі немесе облыстық деңгейді жою қажет.

Қазіргі уақытта облыстық деңгейдегі ЖРО функционалы төменгі деңгейдегі ЖРО арасында тікелей байланыстың болмауына және олардың қызметі мен практикасына әсер ету мүмкіндігіне байланысты анық емес.

Аудандық және қалалық деңгейдегі ЖРО облыстық ЖРО құрамына берілген жағдайда, баланс ұстаушының ролін аудандық және қалалық әкімдіктерден беруге байланысты ЖРО материалдық-техникалық және кадрлық қамтамасыз етудің сапасы мен үздіксіздігінің төмендеу қаупі байқалады.

Облыстық деңгейдегі ЖРО таратылған жағдайда бұл шара квазимемлекеттік сектор субъектілері мен олардың қызметкерлерінің санын оңтайландыруға мүмкіндік береді.

Үшінші. Жастармен жұмыс істеудің базалық инфрақұрылымының қызметін бағыттау және реттеу үшін ЖРО бейінді үйлестіру орталығын құру ұсынылады.

Бұл шешімді 17 облыстық ЖРО-ны біріктіру және оларға ілеспе ресурстарды бір ұйымға беру арқылы іске асыруға болады, оған аудандық және қалалық орталықтарды дамыту, үздік тәжірибелерді зерделеу және тираждау бойынша бекітілетін болады.

Төртінші. ЖРО қызметкерлерінің жалақы деңгейін арттыру.

Бұл шара ЖРО-дағы кадрлар айналымының деңгейін төмендетуге (жекелеген орталықтарда жылына 80-90% - ға дейін), олардың институционалдық тұрақтылығын арттыруға және оларды орташа статистикалық мәндерге жақындатуға мүмкіндік береді (~75 мың теңге, ел бойынша орташа деңгейден 3,5-4 есе төмен).

Бұл шешім ЖРО туралы Үлгілік ережеге өзгеріс енгізу (АҚДМ-нің 2019 жылғы 19 қарашадағы №444 бұйрығы), ЖРО қызметкерлеріне әлеуметтік

қызметкерлер мәртебесін беру немесе Жұмыспен қамту түрлерінің сыныптауышына жеке санат енгізу (Үкіметтің 2015 жылғы 31 желтоқсандағы № 1193 қаулысы) арқылы іске асырылуы мүмкін.

Жоғарыда аталған төрт ұсыныстың барлығы 2024 жылы қатар жүзеге асырылуы мүмкін.

Бұл жоба ЖРО функцияларын аутсорсингке беру жөніндегі пилоттық жобаны іске асыру әсерді бағалау (тәжірибені зерделеу және басқа мемлекеттік ұйымдарға одан әрі қолдану мақсатында), аутсорсинг жөніндегі жобаларды құрылымдау, жобалау командасы мүшелерінің өңірлерге шығуы, ЖРО қызметін есепке алу жүйесін сатып алу немесе әзірлеу және көрсетілетін қызметті алушылардан кері байланыс жинау және әкімшілендіру саласындағы сарапшыларды тартумен ұштасады.

Пилоттық жобаны дайындаудың бағалау мерзімі-кемінде үш ай, пилотты өткізудің ұсынылған кезеңі – кемінде бір жыл. Пилоттық жобаны іске асырудың бағалау құны 20 млн.теңгені құрайды (сарапшылар мен консультанттардың қызметтері – 15 млн., жобаны әкімшілендіру – 5 млн.).

Пилоттық жобаны одан әрі іске асыру мақсатында жоғарыда көрсетілген тәсілдерді және «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығынан тиісті бюджеттік өтінімді Жолдауды келісуді сұраймыз.

Жобалық тәсілді пайдалана отырып, мемлекеттік жастар саясатын іске асырудың тиімділігін бағалау құралдары

ҚР Мемлекеттік жастар саясатының кейбір бағдарламаларының тиімділігін талдаймыз.

Мәселен, Қазақстанда 2012-2017 жылдар кезеңінде жас отбасыларға арналған тұрғын үй белсенді түрде салынды. Жас отбасылар, кем дегенде 2 жыл некеде тұрған ерлі-зайыптылардың жасы 29 жасқа толмаған, тіпті бастапқы жарнаны төлемей-ақ кейіннен сатып алу мүмкіндігін бере отырып, жалға берілетін тұрғын үй алуға мүмкіндік алды. Келешекте, 2017 жылы Өскемен қаласында жас отбасыларға тұрғын үй берілді. 2019 жылдың қаңтар айының басында тек Алматы қаласында Алатау ауданының «Алғабас» және «Саялы» шағын аудандарында бағдарлама бойынша 40 пәтерді бөлуге құжаттар қабылданды.

2020 жылы Қазақстан жастарына қатысты «жұмыс істейтін жастарға арналған жалға берілетін тұрғын үй» үлкен жобасы іске асырылды.

2021 жылға дейін жалпы 9 мың пәтер бөлу жоспарланған болатын. Өңірлік деңгейде жас отбасылар 5 546 пәтер алды.

Университетті бітіргеннен кейін бірден жұмыс табу барлық тіркелген мамандарға мүмкін емес.

Жұмыс беруші көбінесе жұмыс тәжірибесі бар қызметкерді жалдауға мүдделі. Бұл жағдайда кешегі түлектерге «Дипломмен ауылға», «Жастар практикасы» және «Жастар кадрлық резерві» бағдарламаларын іске асыра отырып, мемлекет көмекке келеді.

«Дипломмен ауылға» бағдарламасы аясында үш мыңнан астам адам тұрғын үй сатып алуға 16 миллиард теңге бюджет қаражатын алды.

Жұмыссыз жастарды қолдау үшін Мемлекеттік бағдарламалар да іске асырылуда. Бұл «Еңбек» нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың мемлекеттік бағдарламасы.

Бұл бағдарламаға 172 мыңнан астам жас балалар қатысты, бұл жастардың 33% құрайды. Бұл бағдарламаға «Жастар практикасы» бағдарламасы бойынша 20 мыңнан астам әлеуметтік жұмыс орындары да кіреді, 15 мыңнан астам жастар өкілдері қоғамдық жұмыстарға қатысады.

Сондай-ақ, «Бастау бизнес» жобасы жұмыс істейді оның шеңберінде қайта оқыту жүргізіледі кәсіпкерлік негіздеріне. 5 мыңнан астам жас балалар оқудан өтті, одан да көп 900 адам өз ісін ашты. Бүгінде 4,6 мың адам шағын гранттар алды өз бизнес-идеяларын іске асыру үшін, сондай-ақ 3,4 мыңнан астам адам арнайы өтті қысқа мерзімді курстар.

Осылайша, жастарды тұрғын үймен қамтамасыз ету пайызының өсуі байқалады деп айтуға болады, алайда әзірге бұл көрсеткіш 100% - ға жетпейді, бұл жалпы осы саладағы мемлекеттік жастар саясатының тиімділігінің жеткіліксіздігін көрсетеді.

Сонымен қатар, Қазақстандағы әрбір төртінші жұмыссыз жас жігіт алты айдан астам уақыт жұмыс таба алмайды.

Бұл ретте, елімізде 2020 жылдың төртінші тоқсанында 15 пен 28 жас аралығындағы 76,6 мың жұмыссыз жастар болды, бұл 2019 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 5,5% - ға аз және бұл жалпы алғанда жас халықты жұмыспен қамтуды қолдау саласындағы елдің жастар саясатын оң сипаттайды. Сонымен қатар, кейбір кемсітушілік бар, сондықтан әйелдер арасында жұмыссыздық деңгейі мужчин қарағанда әлдеқайда жоғары: 4,4% қарсы 2,9%.

Көбінесе мемлекеттік басқару практикасында көптеген күрделі және серпінді жобалардың нәтижелілігін бағалау бөлігінде сұрақтар туындайды, олар мерзімдері (яғни орындалу жеделдігі) және қажетті ресурстардың мөлшері, белгілі бір дағдылар мен құзыреттердің болуы бойынша ерекшеленеді. Жастар саясаты саласында қабылданатын мемлекеттік шаралардың барлық спектрінің тиімділігін, сондай-ақ тиімділігін объективті бағалау осы мәселеде бірыңғай жалпы қабылданған критерийлер, көрсеткіштер мен индикаторлар болған кезде мүмкін болады, бұл мақала тақырыбының өзектілігін анықтайды.

Осы немесе басқа іс-шараның немесе тиісті жастар саясаты бағдарламасының тиімділігін бағалау, сайып келгенде, қандай да бір шаралар жастардың өмірінің белгілі бір саласын дамытуға, оның сапасы мен қажетті мақсаттарға жету перспективаларын қамтамасыз етуге қалай ықпал ететіні туралы сұраққа нақты жауап іздеуге бағытталған.

«Жастар саясатының тиімділігі» ұғымына жүгінсек, оны бағалау үшін нақты реттелген көрсеткіштерді табу мүмкін емес. Сонымен қатар тиімділік көрсеткіштерінің болмауы әртүрлі деңгейлерде байқалады:

- микродеңгейде (жергілікті жастар саясаты шеңберінде);
- мезо-деңгей (аймақтық жастар саясаты шеңберінде);

- макродеңгейде (ұлттық жастар саясаты шеңберінде).

Елдің жастар саясатының тиімділігін бағалау процесіне жүйелі көзқарас оның тиімділігі критерийлерінің (немесе көрсеткіштерінің) бекітілген жүйесіне сүйенуді білдіреді. Мәселе мынада, Қазақстанда мұндай өлшемдер мен көрсеткіштер жүйесі тиісті түрде реттелмеген және Қазақстанда заңнамалық деңгейде бекітілмеген, бұл, әрине, оның тиімділігін бағалау кезінде қиындықтар туғызады.

Жоғарыда айтылғандардың барлығы жастар саясатын іске асырудың тиімділігін бағалау үшін қолданылатын осы үшін бөлінген көрсеткіштер призмасы арқылы Қазақстанда іске асырылып жатқан жастар саясатына қатысты тиімділік мәселесін қараудың өзектілігінің жоғары дәрежесі туралы айтады.

Жастар саясатының әлеуметтік индикаторларының, критерийлері мен көрсеткіштерінің бірыңғай және жалпы қабылданған анықтамасы әлі жоқ, дегенмен олар жастардың дамуын, денсаулықты нығайту, материалдық қолдау, тәрбие, білім беру және т. б. бойынша күш-жігердің тиімділігін анықтайтын тенденцияларды бағалау үшін жалпы популяциядағы жастардың әл-ауқатын анықтау үшін қажет. кейбір әлеуметтік бағдарламаларды тікелей өлшеуге болады (мысалы, қылмыс, нашақорлық, денсаулық, т.б.). Қабылданған шаралардың тиімділігін анықтайтын сандық көрсеткіштер мен өлшемдерді таңдау проблема емес. Сонымен қатар, өлшеу мүмкін емес және жанама анықтамалар мен өлшемдерді қолдану қажет әлеуметтік процестер (моральдық даму, патриотизм, қорқыныш) бар.

Қазіргі ғылыми әдебиеттерде жастар саясаты саласындағы бағдарламаларды басқарудың нәтижелілігін бағалаудың әртүрлі әдістері мен көрсеткіштері ұсынылған.

Сонымен, Фальковская К.И. жастармен әлеуметтік жұмыс тиімділігінің көрсеткіштерін жасады [10]:

1) жастардың әртүрлі санаттарының әртүрлі әлеуметтік мәселелерін шешуде оң динамиканы қамтамасыз ету;

2) жұмысы білім беру, әлеуметтік қорғау, денсаулық сақтау, көші-қон, жұмыспен қамту сияқты әлеуметтік саланың әртүрлі сегменттерінде жастарды дамытуға және қолдауға бағытталған мемлекеттік биліктің басқарушы органдары мен әлеуметтік қызметтер жүйесін дамытуда оң трансформациялық өзгерістерге қол жеткізу;

3) жастардың әртүрлі санаттарының қолданыстағы және туындайтын әлеуметтік қажеттіліктерін қанағаттандырудың толықтығы;

4) жастардың әртүрлі санаттарының қолданыстағы әлеуметтік қажеттіліктерін уақтылы қанағаттандыру.

Жастар саясаты мен жастарды зерттеудің көпшілігі аймақтың (жалпы елдің) демографиялық тенденцияларын анықтауға мүмкіндік беретін демографиялық статистиканың статистикалық деректеріне сүйенеді; жастар демографиясының перспективаларын бағалау және бөлектеу: жастардың жалпы саны, жалпы ересек халықтың жалпы санындағы үлес, жас топтары; жастар

үлесінің өсу динамикасы: қалалық және ауылдық жастар, ерлер және әйелдер; нәсілдік таралуы, мигранттар, этникалық азшылықтар, босқындар, басқа да жергілікті топтар, жұмысшы жастар, фермерлер, жоғары оқу орындарының студенттері, орта кәсіптік оқу орындарының оқушылары, мектеп оқушылары, зиялы қауым, қызметкерлер.

Бұл ретте, «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» ҚР Заңына заңнамалық негізде келесі тәсілдерге сүйене отырып, әзірленетін арнайы стандартта қамтылуы тиіс.

- жастар саясаты (мемлекеттік және өңірлік) саласындағы бағдарламаларды іске асырудың әлеуметтік әсерлерін талдауға негізделген тәсілдер;

- экономикалық шығындардың тиімділігін есептеуге және алынған нәтижелердің тұтынылған ресурстар көлемімен арақатынасына негізделген тәсілдер;

- бағдарламалардың әлеуметтік нәтижелерін анықтауға және оларды жарияланған саяси мақсаттарды міндетті түрде ескере отырып, жұмсалған шығыстар бойынша талдауға бағытталған кешенді тәсілдер.

Қорытынды

Зерттеу нәтижесінде Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатын іске асырудағы жобалық тәсіл жастар саясаты саласында алға қойылған мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізуге мүмкіндік беретін тиімді құрал болып табылатыны анықталды.

Жобалық тәсілдің негізгі принциптері мен әдістері талданды, сондай-ақ оны жастар саясатында қолдану ерекшеліктері анықталды. Қазақстанда жастар саясаты саласындағы жобаларды іске асыру тәжірибесі мен тәжірибесі қаралды.

Зерттеудің негізгі нәтижелері:

- Жобалық тәсіл жастар саясатын іске асыруға бағытталған ресурстар мен құралдарды тиімді пайдалануға мүмкіндік береді және қойылған міндеттердің орындалуын дәлірек жоспарлау мен бақылауды қамтамасыз етеді.

- Жобалық тәсіл жастардың әлеуметтік-экономикалық әлеуетін дамытуға, олардың кәсіби және жеке қасиеттерін қалыптастыруға, олардың қоғамдық өмірге қатысу деңгейін арттыруға ықпал етеді.

- Қазақстанның жастар саясатындағы жобалық тәсіл инфрақұрылымды дамыту, жастарды жұмыспен қамту деңгейін арттыру, салауатты өмір салтын қалыптастыру және т.б. сияқты маңызды әлеуметтік-экономикалық және мәдени міндеттерді шешуге бағытталған.

Зерттеу көрсеткендей, жобалық тәсіл жастар ресурстық орталықтарының жұмысын жетілдіруде тиімді құрал болып табылады. Бұл міндеттердің орындалуын дәлірек жоспарлауға және бақылауға, жастардың әлеуметтік-экономикалық әлеуетін дамытуға және инфрақұрылымды дамыту және кәсіпкерлікті қолдау сияқты маңызды міндеттерді шешуге мүмкіндік береді.

Алайда, неғұрлым тиімді жұмыс істеу үшін жобалық тәсілдің әдістері мен қағидаттарын жетілдіруді жалғастыру, сондай-ақ әрбір өңірдегі жастар ресурстық орталықтары жұмысының ерекшелігін ескеру қажет. Сондай-ақ жобаларды жүзеге асыру үшін білікті қызметкерлер мен қажетті ресурстарды қамтамасыз ету маңызды.

Жастар ресурстық орталықтарын бәсекелестік ортаға (аутсорсинг, мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс, мемлекеттік тапсырыс) берудің оң және теріс жақтарын зерделеу отырып, аталған тетік бюджет қаражатын үнемдеу: ҮЕҰ және өзге де жеке субъектілер мемлекеттік ұйымдарға қарағанда төмен бағамен қызмет көрсете алады.

Өзгерістерге үлкен икемділік пен реакция жылдамдығы: ҮЕҰ мен өзге де кәсіби институттар жастардың өзгертін жағдайлары мен қажеттіліктеріне тез бейімделе алады.

Сонымен қатар, ҮЕҰ мен кәсіби институттар жастармен жұмыс жасауда үлкен тәжірибе мен сараптамаға ие болуы мүмкін, бұл жастар ресурстық орталықтарының тиімді жұмысына әкелуі мүмкін.

Алайда, кемшіліктері ретінде, егер бәсекелестік орта субъектілері жастармен жұмыс істеу тәжірибесі мен сараптамасы жеткіліксіз болса, онда бұл көрсетілетін қызметтер сапасының нашарлауына әкелуі мүмкін екенін ескере

отырып, нақты критерийлер бойынша мониторинг қажеттілігіне назар аударылды.

Осылайша, жастар ресурстық орталықтарын бәсекелестік ортаға беру тиімді шешім болуы мүмкін, бірақ мемлекет тарапынан мұқият талдау мен бақылауды қажет етеді.

Жалпы, жастар ресурстық орталықтарының жұмысында жобалық тәсілді қолдану олардың тиімділігін және жастар саясатының дамуына қосқан үлесін едәуір арттыра алады.

Осылайша, Қазақстан мысалында мемлекеттік жастар саясатын іске асырудағы жобалық тәсіл жастар саясаты саласында алға қойылған мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізуге мүмкіндік беретін тиімді құрал болып табылады деген қорытынды жасауға болады. Алайда, неғұрлым тиімді жұмыс істеу үшін жобалық тәсілдің әдістері мен қағидаттарын жетілдіруді жалғастыру, сондай-ақ еліміздің әрбір өңіріндегі жастар саясатының ерекшеліктерін ескеру қажет.

Аталған жоба мемлекеттік жастар саясатын басқаруда қалыптасқан бағдарламалық-мақсатты тәсілден, белгілі мерзімдермен шектелген және мүдделі тараптардың толыққанды қатысуын қамтамасыз ететін, сондай-ақ нақты көрсеткіштерге негізделетін жобалық тәсілдің артықшылықтары бойынша ұсынымдарды қамти отырып, бұл ұсынымдар келешекте мемлекеттік жастар саясаты саласындағы стратегиялық мақсаттары қайта қарау кезінде уәкілетті және салалық мемлекеттік органдардың, жастар ұйымдарының қызметінде пайдаға асады.

Пайдаланылған дереккөздер тізімі

- 1 Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» Заңы. // «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі - URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000285/info>. Жүгінген күні: 15.10.2020 ж.
- 2 Мантелл Д. «Project Management: Methods and Practice» // оқу құралы - 2020. URL:https://faculty.ksu.edu.sa/sites/default/files/project_management_in_practice_-_samuel_j._mantel_jack_r._mer_1125.pdf. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 3 Беркун С. «The Art of Project Management» // оқу құралы - 2005. URL:<https://www.amazon.com/Project-Management-Theory-Practice-OReilly/dp/0596007868>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 4 Ньютон Р. «Project Management Step by Step» // оқу құралы - 2016. URL: <https://www.perlego.com/book/955008/project-management-step-by-step-how-to-plan-and-manage-a-highly-successful-project-pdf>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 5 Хит Д. «Agile Project Management» - 2013.
- 6 М. Хатчинсон. «Project Management: A Practical Approach» // оқу құралы - 2012. URL: <https://www.amazon.com/Project-Management-Third-Practical-Approach/dp/9001790925>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 7 Голдрат Э.М. «Critical Chain» // оқу құралы - 2022. URL: <https://www.popuri.ru/site/books/17189/2460>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 8 Рис Э. «The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses» // оқу құралы - 2011. URL: <https://www.amazon.com/Lean-Startup-Entrepreneurs-Continuous-Innovation/dp/0307887898>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 9 Терминологиялық сөздік// ресми басылым – 2014. URL: https://www.srosp.ru/upload/files/doc/Terminologicheskij_slovar.pdf. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 10 Василенко И.А. «Батыс елдеріндегі әкімшілік-мемлекеттік басқару: АҚШ, Ұлыбритания, Франция, Германия»// оқу құралы. - Логос, 2001. – 200 п.
- 11 Катышев Д. «Проектный подход в государственном управлении (на примере отрасли)»// диссертация – 2017. – 15-35.
- 12 Азрилиян А.Н. «Большой экономический словарь : 25000 терминов» - 2004. URL:<https://search.rsl.ru/ru/record/01002426264>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 13 РМ Angel. «РМВОК, пятое издание, краткое изложение». URL: <https://pmjournal.ru/articles/obzory/pmbok-pyatoe-izdanie-kratkoe-izlozhenie/>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 14 «Қазақстан Республикасы мемлекеттік жастар саясатының 2023 - 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 247 қаулысы//«Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі - URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000247>. Жүгінген күні: 28.03.2023ж.

- 15 Лубский А.В. «Молодежная политика и гражданское участие молодежи в Германии»// ғылыми мақала – 2019. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/molodezhnaya-politika-i-grazhdanskoe-uchastie-molodezhi-v-germanii/viewer>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 16 Алексеев С.В. «Молодежная политика в европе и россии (сравнительный анализ)»// оқу құралы – 2017. URL: https://www.postsovietarea.com/jour/article/view/106?locale=ru_RU. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 17 «ЯПОНИЯ»// ақпараттық портал - <https://www.youthworker.by/images/normativnie%20dokumenti/Japan.pdf>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 18 Қазақстан Республикасының Президенті - Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. «Қазақстан – 2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты // Егемен Қазақстан – 2012, желтоқсан-14
- 19 Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жоспарлау жүйесі туралы» - 2009 жылғы 18 маусым, №827.
- 20 Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрінің бұйрығы. «Жастар ресурстық орталықтары туралы үлгілік ережені бекіту туралы» - 2019 жылғы 19 қараша № 444// Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 20 қарашада № 19619 болып тіркелді.
- 21 Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулысы. «Жобалық басқаруды жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» - 2021 жылғы 31 мамыр № 358
- 22 Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулысы. «Қазақстан Республикасы мемлекеттік жастар саясатын 2023 – 2027 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» - 2023 жылғы 28 марта № 247
- 23 «Глобальные вопросы повестки дня. Молодежь». Біріккен Ұлттар ұйымының сайты// URL: <https://www.un.org/ru/global-issues/youth>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 24 «Қазақстан жастары – 2022»// ұлттық баяндама – 2022. Жастар ғылыми зерттеу орталығының интернет ресурсы. URL: <https://eljastary.kz/reports/18912/>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 25 Савчук В.П. «Инвестициялық жобалардың тиімділігін бағалау» // URL: <http://www.cfin.ru/finanalysis/savchuk/index.shtml>. Жүгінген күні: 08.06.2020 ж.
- 26 Горбовцов Г.Я. «Жобаны басқару»//Оқу.- тәжірибе.құрал – М.: Басылым. ЕАОІ орталығы, 2007.
- 27 « Project Management Maturity Model» // URL: <https://www.pmi.org/learning/library/project-agement-maturity-model-indicators>.
- 28 Полковников А. «Жобаларды тиімді басқару: бастауыш курс»// М.: Басылым. «Ланит», 1998.
- 29 Мазур И.И., Шапиро В.Д. «Жобаларды басқару»// Оқу.тәжірибелік құралы.- Басылым. – М.: «МЕГА-Л», 2010.

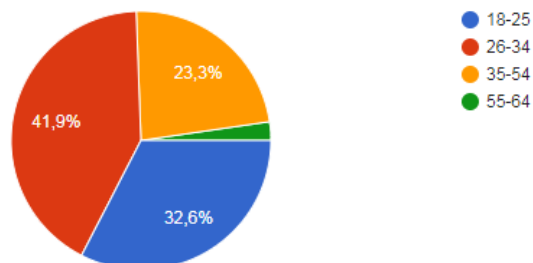
30 Юрьева Т. В. «Әлеуметтік экономика: оқу. студия үшін. жоғары оқу орындарының, экономика бойынша білім алушылар. арнайы.құралы» - 2001.

Қосымша 1

 Копировать

1. Сіздің жасыңыз?/Ваш возраст?

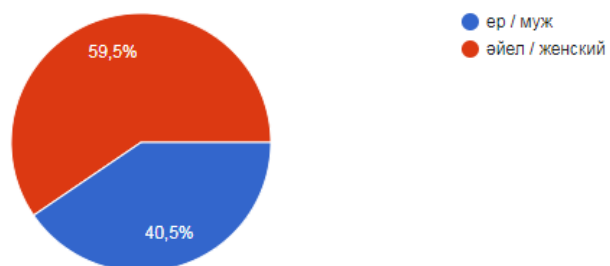
129 ответов

2. Сіздің жынысыңыз? / Укажите Ваш пол?

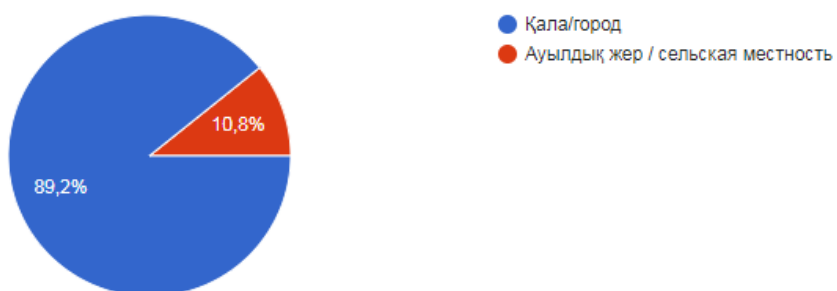
 Копировать

131 ответ

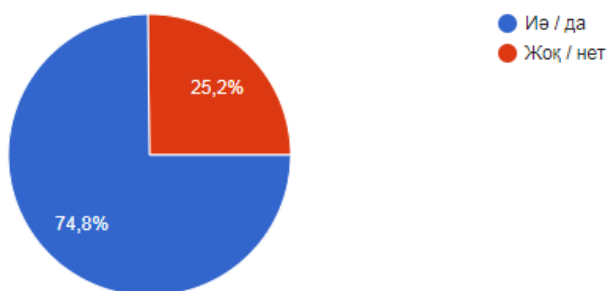
3. Сіздің тұрғылықты жеріңіз? / Где Вы проживаете?

130 ответов

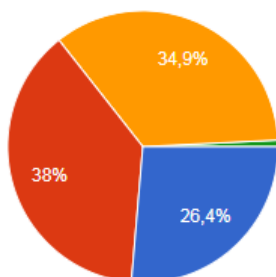
4. Сіз мемлекеттік жастар саясаты туралы білесіз бе/естідіңіз бе? / Вы знаете/слышали о государственной молодежной политике?

131 ответ

5. Сіз жастарды қолдауға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларды білесіз бе және қатыстыңыз ба? / Вы знаете и участвовали в государственных программах, направленных на поддержку молодежи?

129 ответов

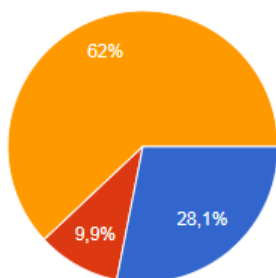

- Иә, білемін және қатыстым / да, я знаю и участвовал (а)
- Иә, білемін, бірақ қатысқан жоқпын / да, я знаю, но я не участвовал (а)
- Жоқ, білмеймін және қатыспадым / нет, не знаю и не участвовал(а)
- Мемлекеттік емеске қатыстым

6. Егер Сіз жастарды қолдауға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға қатыссаңыз, сіз оның нәтижесіне қанағаттандыңыз ба? / Были ли вы удовлетворены результатом, если участвовали в государственных программах, направленных на поддержку молодежи?

 Копировать

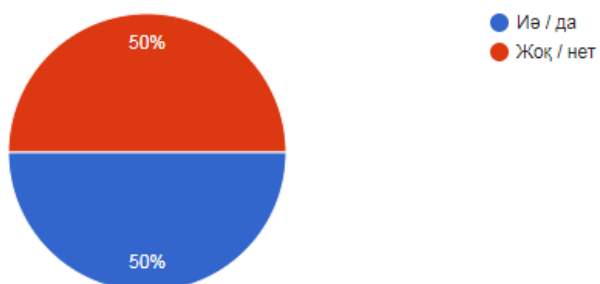
121 ответ

- Қатыстым, нәтижеге қанағаттандым / участвовал(а), удовлетворен (а) результатом
- Қатыстым, нәтижеге қанағаттанбадым / участвовал (а), неудовлетворен(а) результатом
- Жауап беруге қиналамын / затрудняюсь ответить

7. Сіз үшін жастарға арналған мемлекеттік қолдау шаралары туралы ақпарат қолжетімді ме? / Доступна ли для вас информация о мерах государственной поддержки для молодежи?

130 ответов

[Копировать](#)

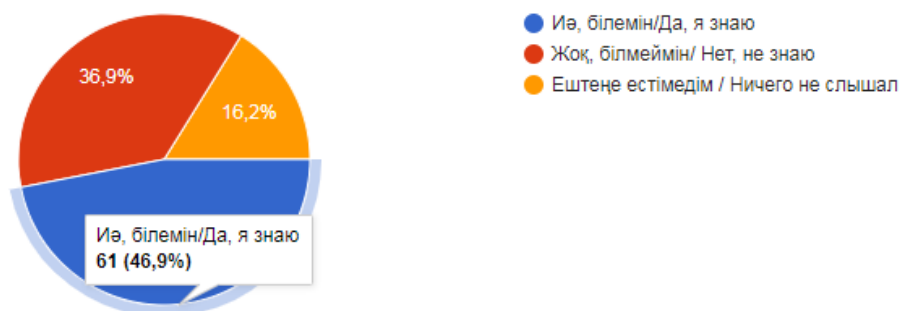
8. Жастарға арналған мемлекеттік қолдау шаралары туралы ақпарат қолжетімді болу үшін не қажет деп ойлайсыз? / Как вы думаете, что нужно для того, чтобы информация о мерах государственной поддержки для молодежи стала доступной?

130 ответов

9. Сіз өңіріңіздегі жастардың әлеуметтік және тұлғалық дамуына жәрдемдесетін және жастар ұйымдарының қызметіне қолдау көрсететін Жастар ресурстық орталығының қызметі туралы білесіз бе ? / Знаете ли вы о деятельности Молодежного ресурсного центра, который содействует социальному и личностному развитию молодежи в вашем регионе и поддерживает деятельность молодежных организаций?

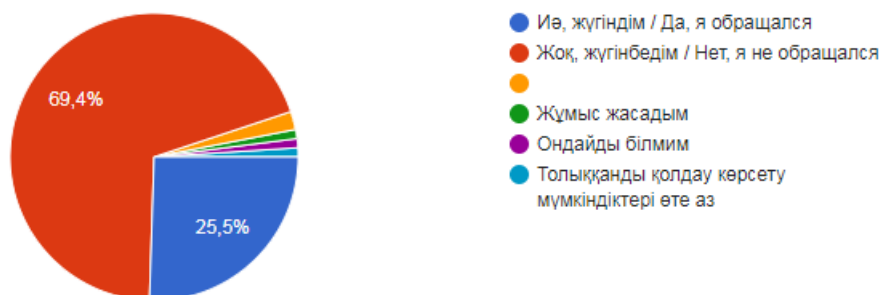
130 ответов

Ескертпе! Егер сіз 9 - сұрақта «Иә, білемін» деген жауапты таңдасаңыз, 10, 11, 12-сұрақтарға жауап беруіңізді сұраймыз / Примечание! Если вы выбрали ответ «Да, я знаю» в вопросе 9, просим ответить на вопросы 10, 11, 12.

10. Егер сіз жастар ресурстық орталығы туралы білсеңіз, онда сіз қандай да бір қызметке жүгіндіңіз бе? / Если вы знаете о Молодежном ресурсном центре, обращались ли вы туда за какой-либо услугой?

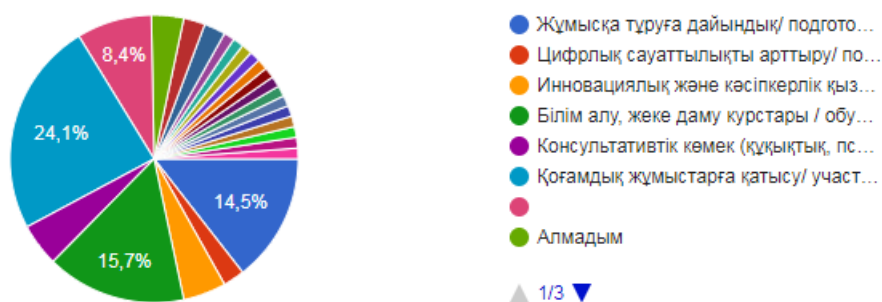
98 ответов

11. Сіз Жастар ресурстық орталығынан қандай қызмет түрін алдыңыз? / Какой вид услуги Молодежного ресурсного центра вы получили?

[Копировать](#)

83 ответа

14. Сіз еліміздегі мемлекеттік жастар саясаты тиімді іске асырылып жатыр деп ойлайсыз ба? / Считаете ли вы, что государственная молодежная политика в стране реализуется эффективно?

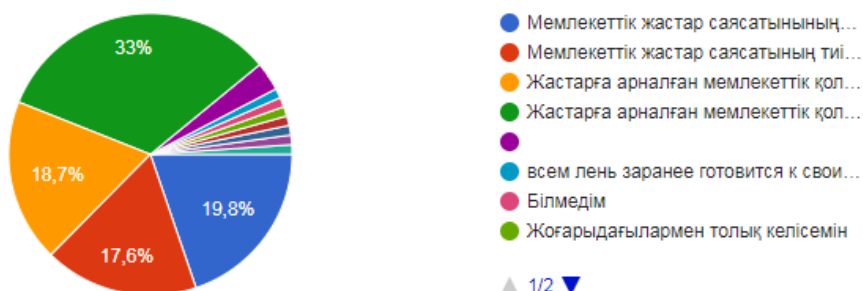
123 ответа

Ескертпе! Егер сіз 14 - сұрақта «тиімсіз» деген жауапты таңдасаңыз, 15-сұраққа жауап беруіңізді сұраймыз / Примечание! Если вы выбрали ответ «неэффективный» в вопросе 14, просим ответить на вопрос 15.

15. Егер Мемлекеттік жастар саясаты тиімсіз болса, оның басты себебі неде деп ойласыз? / Если государственная молодежная политика неэффективна, как вы думаете, в чем ее основная причина?

91 ответ

[Копировать](#)

16. Сіздің пікіріңізше мемлекеттік жастар саясатын дамытуда қай нұсқа тиімдірек болуы мүмкін? / Какой вариант, на ваш взгляд, может быть эффективным в развитии государственной молодежной политики?

118 ответов

2-қосымша

Жастар ресурстық орталықтарының функциясын бәсекелестік ортаға беруді SWOT-талдау

Strengths (Күшті жақтары):	Weaknesses (Әлсіз жақтары):
<ul style="list-style-type: none">- Жастар ресурстық орталықтарының жастармен жұмыс істеу тәжірибесі мол және халықтың осы санатына қандай қызметтер қажет екенін біледі.- Бәсекелестік көрсетілетін қызметтердің сапасын жақсартуға және жастар ресурстық орталықтары жұмысының тиімділігін арттыруға әкелуі мүмкін.- Мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс жаңа жобаларды дамыту үшін қаржылық қолдауды қамтамасыз ете алады.	<ul style="list-style-type: none">- Функцияларды бәсекелестік ортаға беру жастар орталығының қызметтерін пайдаланатын дәстүрлі аудиториямен байланыстың жоғалуына әкелуі мүмкін.- Мемлекеттік тапсырысты алу мүмкіндіктері немесе оны алу кезіндегі қиындықтар туралы ақпараттың жеткіліксіздігі әлеуетті қызмет көрсетушілерді осындай бағдарламаларға қатысудан алшақтатуы мүмкін.

Opportunities (Мүмкіндіктер):	Threats (Қауіптер):
<ul style="list-style-type: none">- Мемлекеттік тапсырыс бағдарламасына қатысу жастар ресурстық орталықтарына өз қызметін кеңейтуге және жаңа клиенттерді тартуға мүмкіндік береді.- Бәсекелестік жастарға қызмет көрсету саласындағы инновацияларды дамытуды ынталандыруы мүмкін- Белсенді азаматтардың көбейіп, ҮЕҰ мен кәсіби институттардың санының артуына, қоғамның әлеуметтену деңгейінің өсуіне әкелуі мүмкін	<ul style="list-style-type: none">- Мемлекет тарапынан қаржыландырудың жеткіліксіздігі мемлекеттік тапсырыс бағдарламасына қатысу мүмкіндігін шектеуі мүмкін.- Бәсекелестік аясында орталықтардың әрқайсысының бірегейлігі мен даралығын жоғалту мүмкін.